W. v. GOETHE

TORQUATO TASSO

DRAMĂ IN 5 ACTE

TRADUCERE
DE
LAURA M. DRAGOMIRESCU

CASA ŞCOALELOR
1944

www.dacoromanica.ro

W. v. GOETHE

TORQUATO TASSO

www.dacoromanica.ro

W. v. GOETHE

TORQUATO TASSO

DRAMĂ IN 5 ACTE

TRADUCERE
DE
LAURA M. DRAGOMIRESCU

CASA ŞCOALELOR
1944

www.dacoromanica.ro

Tipografia „Bucovina" I. E. Torouțiu, București

www.dacoromanica.ro

ACTUL I

ROTONDĂ IN PARC

Împodobită cu busturile poeţilor epici. In prim plan la dreapta bustul lui Virgiliu, la stânga al lui Ariosto.

Princesa, Leonora

Princesa

Te uiţi zâmbind la mine, Leonora,
Şi iar zâmbeşti uitându-te la tine.
Ce e? Unei prietene-i poţi spune.
Pari gânditoare, totuşi mulţumită.

Leonora

Domniţă, da, e drept că mă amuză
Imbrăcămintea noastră câmpenească.
Ai zice păstoriţe fericite
Ducând cu ele trai de fericiţi.
Vezi, împletim cununi: a mea de flori,
Te uiţi ce repede-mi sporeşte 'n mâini!
Tu, spirit 'nalt, simţire 'naripată,
Tu lujeri svelţi de lauri ţi-ai ales.

Princesa

Tulpinele ce-am împletit visând,
De'ndată şi-au găsit o frunte demnă.

www.dacoromanica.ro

Il încunun cu drag eu, pe Virgil.
(Așează cununa pe bustul lui Virgiliu)

Leonora

Iar eu cununa-mi râzătoare-o pun
Pe fruntea'naltă a lui Ariosto.
(Îl încunună pe Ariosto)
Șăgălnicia lui nepieritoare
S'o 'mprospăteze-o primăvară nouă.

Princesa

Ce bine frate-meu că ne-a adus
Așa de timpuriu aici la aer;
In tihnă, în de noi putem visa
La mari poeți din epoca de aur.
Mi-e drag la Belriguardo, — multe zile
Senine-am petrecut aici cândva.
Și pajiști ce 'nverzesc, și soare cald
Imi amintesc de timpurile-acele.

Leonora

Da, altă lume parcă ne 'mpresoară.
Te 'mbie de pe-acum cu umbra deasă
Copacii veșnic verzi, te 'nviorează
Fântânile în susur, lin se leagăn
Mlădițe crude'n vântul dimineții.
Flori din răzoare, dulce te privesc
Cu ochii drăgăstoși ca de copii.
Chiar grădinaru-și scoate liniștit
Lămâi și portocali dela iernat.
Tihnit și-albastru-i cerul peste noi, —
Pe culmile de munți îndepărtate
Zăpezi topite aburesc în zare.

www.dacoromanica.ro

Princesa

Ce mult m'aş bucura de primăvară
Prietena de-ar fi să nu mi-o ia!

Leonora

Nu-mi aminti în clipe ca acestea
De despărţirea-atât de apropiată.

Princesa

Ce laşi în urmă, ai să regăseşti
Cu prisosinţă 'n marele oraş.

Leonora

Mă chiamă datoria, dragostea
De soţul meu; lui i-am lipsit prea mult.
I-l duc şi pe copil care-a crescut
Atâta într'un an şi s'a schimbat,
Să'mpart cu bucuria lui de tată.
Măreaţă e Florenţa, dar cu toate
Comorile-i de artă grămădite,
N'ajunge în noblețe pe Ferrara.
Poporu-acolo-a ridicat oraşul,
Pe când prin prinţii ei Ferrara-i mare.

Princesa

Mai mult prin oamenii ce'ntâmplător
S'au întâlnit aci şi s'au unit.

Leonora

Se 'mprăştie ce-adună întâmplarea;
Aleşii însă-atrag pe cei aleşi
Şi îi reţin, aşa cum faceţi voi.
In jurul tău şi-al fratelui, atâţia

www.dacoromanica.ro

Se-alătur, vrednici toţi de voi
Cum sunteţi voi de vrednicii părinţi.
Aci se-aprinse facla luminoasă
A Ştiinţei şi a liberei gândiri
Când barbaria încă-şi întindea
Pe lume 'ntunecimea. De copilă,
Şi Hercules, şi Hippolyt de Este
Sunt nume ce de-atunci le-am auzit.
Ştiu tată-meu că preţuia Ferrara
Deopotrivă chiar cu Roma şi Florenţa.
De-atunci o tot doresc, şi-acum o am.
Aci a fost Petrarca găzduit,
Iar Ariosto îşi găsi modelul.
Italia nu cunoaşte nume mare
Să nu fi fost în casa asta oaspe;
Şi însemnează mult să găzdueşti
Un geniu; de-i dai tu ospeţia,
Un dar mult mai de preţ îţi dă în schimb.
Sfinţit e locul pe-unde a trecut
Un mare om. Iar vorba, fapta lui
Şi după-un veac rămâne la urmaşi.

Princesa

Rămâne, de-or simţi-o viu cu tine.
Te fericesc ades de-astfel de dar —

Leonora

Pe care tu ca nimeni alt îl guşti
Senin şi cald. Simţire tumultuoasă,
Eu spun îndată tot ce simt năvalnic —
Tu simţi mai bine, simţi adânc şi... taci.
Nu te orbeşte strălucirea clipei,
Nu te corupe gluma. Linguşirea
Oricât de-abil s'ar strecura, nu prinde.
Eşti fermă 'n gând şi sigură 'n păreri;

www.dacoromanica.ro

Ţi-e dreaptă judecata, — ai instinctul
A ce-i măreţ, — îl ştii ca şi pe tine.

Princesa

Faci rău că'mbraci suprema lingușire
In haina sinceră-a prieteniei.

Leonora

Prietenia-i nepărtinitoare
Ca să redea din plin întregu-ţi merit;
Prilej, noroc, or fi contribuit
In parte la desăvârşirea ta,
Dar pân' la urmă-o ai, şi eşti cum eşti.
Pe tine şi pe sora ta o lume
Vă 'nalţă mai presus de-orice femei.

Princesa

Mă lasă rece asta, Leonora,
Când mă gândesc cât de puţin suntem,
Şi pentru-acel puţin au alţii merit.
Pe clasici dacă-i ştiu şi ce s'a scris
Mai bun în lume,-i datorită mamii.
In ştiinţă însă, 'n judecata clară,
Nici sora mea, nici eu nu-i stăm alături.
De-ar fi ca să ne măsurăm cu dânsa,
Lucreţia mai degrabă are dreptul.
Dar una-ţi spun: n'am socotit nicicând
Ca merit personal nimic din ce
Mi-au hărăzit natura sau norocul.
De-ascult doi oameni luminaţi vorbind,
Mă bucur că le înţeleg părerea —
Şi fie c'ar vorbi de-un mare om
Din alte vremi şi tot ce-a'nfăptuit,
Sau fie c'ar fi vorba de-o ştiinţă
Ce prosperând prin studii îndelungi

www.dacoromanica.ro

E'n slujba omului şi îl înalţă, —
Ce 'ntorsătură-ar lua gândirea lor,
O urmăresc cu drag, — pot urmări.
La fel şi când doi înţelepţi vorbind
Despre pasiunile ce pot să 'ncânte
Sau să orbească-un suflet omenesc,
Discută cu noblețe şi ţinută.
La fel când setea unui prinţ de glorii
Şi stăpâniri întinse, e prilej
De cugetare pentru gânditor,
Şi isteţimea minţii văzătoare
Ne-arată calea 'n loc să ne-amăgească.

Leonora

Dar după-o reculegere adâncă,
Cum ne-odihnesc auzul şi simţirea,
Ne-alină versurile de poet
Ce ne revarsă mângâioase 'n suflet
Simţiri gingaşe, armonii divine !
Tu, spirit vast, cuprinzi o'mpărăţie, —
Eu, în ostrovul poesiei mă simt bine,
In fermecatele-i dumbrăvi de lauri.

Princesa

In ţara asta minunată, spun
Că myrtul [1]) bucuros îi ia 'naintea
Oricărui pom, — şi că subt umbra lui
Orişice muze-ar fi, mult mai cu drag
Ai vrea ca pe poet să-l întâlneşti,
Ce pare că ne ocoleşte, fuge
Cătând ceva ce poate noi nu ştim
Şi poate nici el însuşi nu prea ştie.
Ce fericire dacă'n clipa-aceea
Ne-ar întâlni, şi iute'nflăcărat,

[1] Myrtul e simbolul arborelui sfânt al lui Venus.

www.dacoromanica.ro

In noi ar recunoaşte el comoara
Ce-a căutat-o 'n van în lumea 'ntreagă.

Leonora

Ce pot să fac? Te las ca să glumeşti.
M'atinge gluma, însă nu prea mult.
Ii recunosc cuiva când are-un merit:
Lui Tasso-i dau doar ce i se cuvine:
Nu-i întârzie ochiul pe pământ;
Auzu-i prinde armonia Firii;
Istoria ce-i oferă, ce-i dă viaţa,
Găsesc din plin şi 'ndată 'n el răsunet:
Noţiuni de unde-ar fi, în el se 'mbină,
La tern şi mort simţirea lui dă viaţă.
Innobilează ce credeai comun;
Ce preţuiai, e'n faţa lui nimica.
In sfera lui de vis unde pluteşte,
O, ce n am da ca să plutim şi noi,
Să ne împărtăşim de lumea lui:
Il crezi aproape, — el e tot departe,
Te vede, crezi, şi poate'n locul tău
Lui îi apar ca'n vis, vedenii numai.

Princesa

Frumos şi fin mi l-ai descris poetul
Plutind în sfera lui de dulci visări.
Dar eu mă tem că şi realitatea
L-atrage cu putere şi-l reţine.
In cânturile-acelea aninate
In trunchiuri de copaci şi parfumând
Ca merele de aur ale unei
Hesperii noui, răspunde-mi, tu nu vezi
Un fruct suav al dragostei adânci?

www.dacoromanica.ro

Leonora

Mă'ncânt de versul lui, dar îmi dau seama
Că în tot felul preamărește el
Un singur chip în cânturile sale:
L-înalță când cu blândă strălucire
Spre cerul înstelat, când se prosternă
Ca îngeri din azur în fața lui.
L-urmează-apoi prin pajiști, împletind
Din orice flori cunună pentru el.
Se depărtează draga, preaslăvește
Cărarea-atinsă de piciorul ei.
Ascuns în tufe ca privighetoarea,
Din pieptu 'nfrigurat de dor cum plânge,
Se umplu de-armonii văzduh și crânguri.
Cu dulcea-i vrajă, farmecul durerii,
Mângâe-auzul, inimii se pleacă.

Princesa

Și oridecâte ori își spune dorul,
Ii pune numele Eleonora.

Leonora

Al **tău** e numele, e și al meu;
M'ar întrista să fie un alt nume.
Mă bucur, sentimentul pentru tine
Că-l poate-ascunde după o 'ntâmplare.
Mă bucur; și-amintește și de mine
La armonia-acestui dulce nume.
Aici nu este vorba de-o iubire.
Ce-și ia în stăpânire ce-i e drag
Să-l aibă numa ea și să-l ascundă
Geloasă de privirea altora.
Când fericit se pierde 'n contemplarea
A ce e 'nalt în tine, dece nu
L-ar bucura și firea-mi mai ușoară?

www.dacoromanica.ro

Nu noi suntem iubite, — iartă-mi, ci
Din toate sferele coboară ce iubeşte
Asupra numelui ce este-al nostru,
Impărtăşind cu noi simţirea lui.
Noi nu-l iubim pe el, ci nu iubim decât
Cu el supremul ce-l putem iubi.

Princesa

Te-ai adâncit, văd, în Ştiinţa asta
Atât, Eleonora, că-mi spui lucruri
Pe care doar urechea le aude,
Dar de 'nţeles prefer să nu 'nţeleg.

Leonora

Discipolă-a lui Plato! Nu 'nţelegi
Ce-ţi îngăimează o începătoare?
Ar fi să mă înşel din cale-afară.
Da, poate că mă 'nşel, dar nu 'ntratât;
Căci Amor nu apare'n dulcea-i şcoală
Ca de-obicei, copilul răsfăţat:
Ci tânărul unindu-se cu Psyche
Ce'n sfatul Zeilor îşi are loc
Şi vot. Nu-i tot sfruntatul care sburdă
Din floare'n floare, veşnic nestatornic;
Iar vraja frumuseţii formelor
Nu-l prinde 'ndată; nici nu-şi ispăşeşte
Prin ciudă şi desgust beţia scurtă.

Princesa

Il văd pe frate-meu! N'aş vrea să simtă
Că şi acum vorbim de-acelaş lucru.
Ar fi ca iarăşi să ne ia în râs
Ca astăzi când cu travestirea noastră.

www.dacoromanica.ro

SCENA A II-a.

Cei de mai 'nainte, Alfons.

Alfons

Pe Tasso-l caut peste tot, dar nu-l văd
Şi nici la voi aicea nu-l găsesc.
Pe unde-o fi? Voi n'aţi putea să-mi spuneţi?

Princesa

Eri l-am zărit puţin, iar azi deloc.

Alfons

Aşa îl ştiu, fugind mereu de lume
Şi veşnic căutând singurătatea.
Il cred că fuge de învălmăşeală,
Că'n linişte se simte mai în voe
Şi poate cugeta mai în de el; —
Nu-l mustru când îl văd că ocoleşte
Şi pe prietenii mai de aproape.

Leonora

De nu mă'nşel, Alteţă, în curând
In loc să-l mustri, cred că ai să-l lauzi:
Puţin cât l-am zărit, ţinea o carte
Şi-un carneţel; scria, mergea, scria....
O vorbă'n treacăt eri părea să-mi spună
Că opera de seamă a sfârşit-o. [1]
Ceva pe ici pe colo doar mai schimbă
Ca să-ţi aducă o ofrandă demnă
De'nalta cinste ce i-o hărăzeşti.

[1] Tasso a sfârşit atunci „Ierusalimul liberat".

www.dacoromanica.ro

Alfons

Binevenit să fie de-o aduce-o
Şi multă vreme cred că nu-l mai mustru.
Cu cât mai mult iau parte la lucrare,
Cu cât mai mult mă bucur în tot felul
De marea operă, cum este şi firesc,
Cu-atât la urmă-mi creşte nerăbdarea.
Tot nu se 'ndură să sfârşească-odată.
Intr'una schimbă; când zici că sfârşeşte,
Se 'mpotmoleşte iar, se răsgândeşte.
Ţi-e ciudă că-ţi amână bucuria
Pe mai târziu, când o credeai venită.

Princesa

Ba eu l-admir că pregetă, cu grijă
La orice pas când merge către-o ţintă.
Doar inspiraţia singură îmbină
Şi 'nchiagă într'un tot atâtea versuri.
Nutreşte 'n suflet doar o năzuinţă:
Să-şi poată revedea în tot lucrarea,
Iar nu poveşti peste poveşti să 'nşire
Şi să-ţi ia ochii, apoi amăgit
La urmă să rămâi cu vorbe goale.
Dă-i, frate, pace. Timpul nu-i măsura
Mai bună pentru-o operă de seamă.
Ca să se poată bucura urmaşii,
Contimporanii trebue s'aştepte.

Alfons

L-om îndemna 'mpreună, dragă soră,
Ca şi'n trecut, şi, cred, vom isbuti.
Când eu voiu fi prea aspru, tu mângăe-l,
Când tu vei fi prea blândă, -l mustru eu.
Atuncea, poate l-om vedea ajuns

www.dacoromanica.ro

La ţinta cea atât de mult visată.
Va fi 'n mirare ţara, lumea toată
Ce mare operă s'a săvârşit.
Imi iau atunci eu partea mea de faimă,
Iar el e'n rândul oamenilor mari.
Pentru cultura unui om de seamă
N'ajunge-un cerc restrâns, — ci să-l inspire
Şi ţara lui, şi lumea. Să suporte
Şi lauda, şi defăimarea. Să se
Cunoască şi pe sine, şi pe alţii.
Singurătatea n'o să-l mai desmierde,
Vrăjmaşi n'au zor, ai lui n'au rost să-l cruţe.
In luptă prinde tânărul putere.
Se vede şi devine-atunci bărbat.

Leonora

Alteţă, pentru el şi 'n viitor
Ca şi'n trecut, vei face tot ce poţi.
In linişte se 'nchiagă un talent,
Dar în vâltoarea vieţii-un caracter.
De şi-ar forma şi sufletul, ca arta,
La 'nvăţătura ta! Să nu mai fugă
De oameni, şi, bănuitor cum e,
Să nu devină un fricos şi-ursuz.

Alfons

Te temi de oameni doar când nu-i cunoşti, —
Când fugi de ei, îi judeci şi greşit.
E cazul lui. Cu timpu-aşa se pierde
Un cuget liber şi îşi pune stavili.
Se teme-ades că i-ai retras favoarea
Aşa, chiar din senin, ori îi abate
Că oameni care ştiu că nu-i vor rău.
Ii sunt duşmani. Ori de se 'ntâmpdă ca
Să-i rătăcească o scrisoare, sau

www.dacoromanica.ro

Să-i plece-un servitor în alt serviciu,
Sau cumva să-i dispară o hârtie,
O ia că e'n adins, că e trădare,
Ori vicleşug anume ca să-l sape.

Princesa

Şi totuşi, dragă frate, nu uita
Că greu îl scoţi pe om din ce-i stă'n fire.
Când şi-ar scrânti piciorul un prieten
Ce ne 'nsoţeşte, n'ai încetini
Din mers şi ca să-i vii în ajutor
Nu i-ai întinde-o mână?

Alfons

Mai degrabă
Aş căuta să-l vindec, şi de'ndată
Să-l pun subt îngrijirea unui medic,
Ca întremat şi vesel să pornim
Cu el pe drumul fericit al vieţii.
Nu m'aţi învinuit, sper, niciodată
Că fac pe medicul brutal cu el.
Fac însă tot ce-mi este cu putinţă
Să-l văd mai sigur, mai încrezător.
Ii dau ades în faţa tuturora
Vădite semne de favoarea mea.
Cu plângeri de-o veni, fac cercetări
Ca mai deunăzi când mi s'a plâns
Că i-au forţat odaia. N'are drept,
Ii spun în linişte cum îmi explic.
Cum totul trebue 'ncercat, încerc, —
Cu Tasso merită să ai răbdare, —
Şi voi, cu drag, cred, mă veţi ajuta.

Acum că v'am adus pe voi la aer,
Mă'ntorc deseară în oraş. Şi pe
Antonio îl veţi vedea o clipă.

www.dacoromanica.ro

El vine dela Roma să mă ia. Avem
De lucru, de vorbit. Sunt hotărîri
De luat, mulţime de scrisori de scris;
Prezenţa la oraş mi-e necesară.

Princesa

Ne 'ngădui să te însoţim şi noi?

Alfons

Staţi voi la Belriguardo. Treceţi la
Consandoli ca să vă bucuraţi
Din plin de toată frumuseţea zilei.

Princesa

Tu nu rămâi cu noi? Ce-ai de făcut
Nu poţi să faci şi-aici ca la oraş?

Leonora

Ni-l iei şi pe Antonio cu tine.
Ce multe ne-ar istorisi din Roma!

Alfons

N'am ce să fac, copii, dar vi-l aduc
Indată ce-mi va sta 'n putinţă, sigur.
Şi v'o istorisi. La rândul vostru
Şi voi să-mi spuneţi cum să-l răsplătesc
De toată străduinţa'n slujba mea.
Iar după ce vom fi vorbit în voe,
Şi musafirii n'au decât să vină,
S'avem mai multă viaţă'n jurul nostru
Şi să mă 'ntâmpine, de-aş căuta-o,
Vreo zână 'n umbra asta răcoroasă.

www.dacoromanica.ro

Leonora

Ne vom preface noi că nu vedem.

Alfons

Voi fi la rândul meu cu 'ngăduință.

Princesa (Intoarsă către scenă).

De mult îl văd venind pe Tasso. Face
Agale câte-un pas, iar când și când
Se-oprește, stă la gânduri, apoi iarăși
Zorește către voi, și iar se-oprește.

Alfons

Nu-i turburați visarea și gândirea
In timp ce scrie. Rătăcească 'n voe.

Leonora

Dar ne-a zărit și vine înspre noi.

SCENA A III-a.

Cei dinainte, Tasso.

Tasso. (Cu un manuscript încă pe pergament).

Tot preget să-ți prezint lucrarea-aceasta
Și nu mă 'ndur ca să ți-o înmânez;
Rămâne, știu, tot nedesăvârșită
Chiar dacă s'ar părea c'am terminat-o.
Dar dac'am hotărît să ți-o ofer
Așa, cu lipsuri ce mai are încă,
A fost din teama nu cumva să-ți pară
Că sunt fricos, nerecunoscător.

www.dacoromanica.ro

Şi dacă „iată-mă"-i de-ajuns să spui
Ca pe cei dragi să-i bucuri şi să-ţi ierte,
Iţi spun şi eu numai atât: „a ta e".
(Ii predă sulul).

Alfons

De-ai şti tu ce înseamnă darul tău!
Din ziua asta-mi faci o sărbătoare.
Aşa dar iată, -l am în mână-acum
Şi 'ntr'o măsură pot să-l cred al meu.
De când tot aşteptam să hotărăşti:
„E gata, este timpul să ţi-l dau".

Tasso

De-ţi place ţie, e desăvârşit;
In orişice privinţă-ţi aparţine.
Da, când privesc doar truda ce-am depus-o,
Când văd doar trăsătura penei mele,
Imi vine-a zice „opera-i a mea"; —
Dar când iau seama ce îi dă valoarea
Ca armonie şi simţire, — 'mi zic
Că ţie-ţi datoresc întregul merit.
Natura când din plin a vrut să-mi deie
Supremu-acesta har al poesiei,
Norocul îndărătnic mă respinse
Cu toată 'nvierşunarea la o parte.
Copil, când farmecul, minunea vieţii
Mă îmbiau cu plinătatea ei,
Intâia tinereţe mi-o mâhniră
Nepartea, greul bieţilor părinţi.
Când sufletu-abia prinse ca să cânte,
Cântarea isbucni sfâşietoare.
Răsfrântă în acorduri 'năbuşite,
Cânta durerea tatii, chinul mamii.
Tu eşti acela ce m'ai ridicat
Din strâmtul vieţei către libertate

www.dacoromanica.ro

Şi 'ndepărtându-mi grijile cu totul
M'ai liberat, ca sufletul, senin
Să sboare către cântu 'naripat.
Orişice merit e'n lucrarea mea,
Vi-l datoresc doar vouă, e al vostru.

Alfons

Da, cinste ţie, modestia ta
Te 'nalţă şi pe tine, şi pe noi.

Tasso

Dece nu pot să spun cât simt de-adânc
Că dela voi e ce v'aduc în dar?
Din mine-am scos eu, tânăr visător
Raţiunea? Inţeleapta cârmuire,
Vârtejul luptei — eu le-am conceput?
Iar mânuirea armei ce-o arată
Din plin orice erou la vremea lui,
Conducere, curaj cavaleresc,
Ori viclenii şi pază cum se 'nfruntă, —
Nu tu, o prinţ viteaz şi înţelept
Le-ai insuflat pe toate, ca un geniu
Al meu ce parcă-şi află bucuria
Fiinţa-i neasemuit de'naltă
Să ne-o arate printr'un muritor?

Alfons

O, bucură-te de ce-ai făptuit!

Princesa

Te bucure cinstirea celor buni!

Leonora

Te bucure cinstirea lumii 'ntregi!

www.dacoromanica.ro

Tasso

Mi-ajunge mulţumirea astei clipe.
Pe voi v'aveam în minte când scriam,
Ca să vă plac mi-era supremul gând,
Să vă desfăt mi-era suprema ţintă.
Când nu-ţi pui lumea toată în prieteni
Nu meriţi preţuirea omenirei.
Aici mi-e patrîa, mi-e cercu'n care
Fiinţa mea întreagă se complace.
Aici cu sete sorb orice cuvânt,
Aici vorbesc ştiinţa, studiul, arta,
In voi îmi văd contimporani şi-urmaşi.
Mulţimea-l aiureşte pe poet, —
Doar cei la fel cu voi simt şi 'nţeleg,
Doar ei, dar, judece şi răsplătească.

Alfons

Iar noi de vezi contimporani şi-urmaşi,
Noi cum să te primim cu nepăsare?
Simbolul ce-l cinsteşte pe poet,
Simbol ce chiar eroul ce-are dreptul
Pe fruntea lui îl vede fără pismă —
Azi văd că-l încunună pe-un străbun.
(Arătând către bustul lui Virgiliu)
Să fie o'ntâmplare? Ori un geniu
Să-l fi 'mpletit şi-adus? Nu ni s'arată
In van, cred eu. Virgil pare c'ar spune:
La morţi daţi voi cinstire? Ne-am avut-o
Din viaţă mulţumirea şi răsplata.
Sau de ne daţi cunună şi cinstiri,
Şi celor vii daţi ce li se cuvine.
Memoria mea destul e de cinstită,
Dar ramul verde aparţine vieţii.

(Alfons face un semn către sora lui care ia cununa de pe bustul lui Virgiliu şi se apropie de Tasso. El se dă un pas înapoi).

www.dacoromanica.ro

Leonora

Te dai 'napoi? Nu vezi cine-ţi întinde
Cununa mândră'n veci nepieritoare?

Tasso

O, lasă-mă să preget! Nu văd cum
Aş mai putea trăi după-aşa clipe.

Alfons

In mulţumirea astei consacrări
Ce adineaori te înfricoşase.

Princesa (In timp ce ţine cununa în sus)

O, lasă-mi, Tasso, rara bucurie
Să-ţi spun făr de cuvinte ce gândesc.

Tasso

Povara dulce din iubita-ţi mână
O 'ntâmpin în genunchi, nedemn de ea.
(Ingenunchiază; Princesa îi aşează cununa).

Leonora (Cu un gest de bucurie)

Trăiască 'ncununatul prima oară!
Modestului ce bine-i stă cununa!

Alfons

E doar preludiul unei noi cununi
Ce te-o împodobi pe Capitol.

Princesa

Acolo te-or primi rostiri pompoase,
Aicea te sărbătoresc prieteni.

www.dacoromanica.ro

Tasso

O, ia-o, ia-o depe capul meu!
Indepărteaz'o, mi-arde tâmplele!
Ca raza soarelui când e prea 'ncinsă
Imi dogorește fruntea și îmi ia
Puterea de gândire; sângele
Mi-l simt svâcnind. Ertați-mi, e prea mult.

Leonora

E-un ram care ferește fruntea cui
Plutește în ținutul de arșiță
Al gloriei și care-l răcorește.

Tasso

Nu merit eu înviorarea care
Adie 'n jurul frunții de viteaz.
O, zei, voi înălțați-o și sfințiți-o
In zări albastre, sus, atât de sus,
Incât întreaga viață să mi-o trec
In dorul veșnic după-această țintă

Alfons

Când reușești de tânăr, știi valoarea
Și plinătatea bunurilor vieții,
De tânăr când te bucuri, nu renunți
De bună voe la ce-a fost al tău,
Iar când ai bunuri, fii și înarmat.

Tasso

Să te 'narmezi îți cere-o stăpânire
De tine care 'n veci să nu dea greș.
Și chiar acum mă lasă; 'n fericire
Mă părăsește forța înăscută
Ce mă'nvățase să întâmpin ferm

www.dacoromanica.ro

Nefericirea, mândru nedreptatea.
Să fie încântarea astei clipe
Ce pare că-mi topeşte vlaga toată?
Imi simt genunchii şovăind. Domniţă,
Mă vezi din nou plecat în faţa ta.
Ascultă ruga mea ferbinte: Ia-o,
Să pot, trezit din visul meu frumos
Să simt o viaţă 'mprospătată, nouă.

Princesa

Când poţi susţine 'n linişte talentul
Ce ţi-l dădură zeii, caută
Să le suporţi şi ramurile-acestea,
Cel mai de seamă bun ce-ţi putem da.
Acelui ce-a fost vrednic să le poarte
I-adie veşnic împrejurul frunţii.

Tasso

Lăsaţi-mă să plec dar ruşinat
Cu fericirea mea acolo în dumbrava
Unde cândva îmi ascundeam durerea,
Eu singur, nimeni să nu-mi amintească
De-atât noroc de care nu sunt vrednic.
Iar dacă 'n limpezimea de cristal
A vreunei fântâni s'ar oglindi
Un tânăr care 'ncununat visează
Sub cer, printre copaci şi printre stânci,
Aş crede că mi-apare Elyseu
In oglindirea fermecată-a apei,
Şi'n linişte m'aş întreba uimit:
Ce chip plecat din viaţă îmi răsare
Din vremi uitate, mândru'ncununat?
Ce nume-o fi purtând? Ce merit are?
După-un răstimp mi-aş spune: de-ar veni
Şi altul, altul încă lângă el,

www.dacoromanica.ro

Și să-i ascult vorbind prietenește.
O, ce n'aș da să văd eroi, poeți
Din alte vremi, aici lângă izvor, —
Deapururea să-i știu nedespărțiți
Precum au fost de strâns uniți în viață.
Și după cum unește un magnet
Un fier cu-alt fier, — un ideal comun
Unească pe erou și pe poet.
Homer uită de sine viața 'ntreagă
Pierdut în contemplarea — a doi viteji,
Iar Alexandru'n Elyseu grăbește
Ca pe Homer și-Achil să-i întâlnească.
Mari spirite, cum nu vă pot vedea
Aeve'n față toate laolaltă!

Leonora

Trezește-te, nu ne lăsa să credem
Prezentul că-l nesocotești cu totul.

Tasso

Prezentul e cel care mă înalță,
Vă par absent, iar eu parcă plutesc.

Princesa

Mă'ncântă că vorbind cu apariții
Le socotești tot ca ființe vii.

(Un paj vine către duce și îi șoptește ceva)

Alfons

Da? A venit? Sosește chiar la vreme!
Antonio! — Adu-mi-l! — Dar iată-l, vine.

www.dacoromanica.ro

SCENA V-a

Cei de mai 'naînte, Antonio.

Alfons

Bine-ai venit! Cu tine deodată.
Ne-aduci şi veste bună,

Princesa

Bun sosit!

Antonio

N'aş şti să spun ce bucuros mă simt
Că mă găsesc iar în mijlocul vostru!
Acum că sunt cu voi, îmi regăsesc
Tot ce-mi lipsise. Sunteţi mulţumiţi, văd,
De tot ce-am desbătut şi împlinit.
Sunt răsplătit de grijurile când
Aci sileam cum să nu scap prilejuri,
Aci lăsam să treacă timp. Fapt este
C'am isbutit şi'nlăturat conflictul.

Leonora

Şi eu spun „bun sosit", deşi mi-e ciudă
Că vii în ziua chiar când să plec eu.

Antonio

Norocul ca să nu-mi fie deplin,
Cum viu mă şi lipseşti de-o bucurie.

Tasso

Şi eu te 'ntâmpin c'un salut. Mă bucur
Să-ţi stau în preajmă, om cu-atât trecut.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Ca să mă ştii ce sunt, ar fi nevoe
Să poţi privi din lumea ta 'ntr'a mea.

Alfons

Cu toate că'n scrisori mi-ai povestit
Şi de demersuri, şi de 'nfăptuiri,
Eu tot te-aş întreba, prin ce mijloace
Ai reuşit ca să rezolvi chestiunea?
Sunt foruri care-ţi cer să chibzueşti
Fiece pas, de vrei ca să-ţi ajungi
Cu bine ţinta care-ai urmărit-o.
De-i vrea un avantaj pentru stăpân,
Vei fi la Roma 'ntr'o postură grea,
Căci Roma cere tot, nu dă nimic,
Şi de te duci cu gând să-obţii ceva,
Nimic n'ai să obţii. Te-ai mulţumi
Din ce le-ai duce tu, să-ţi dea şi ţie.

Antonio

Nu prin diplomaţie şi prin fraze
Am isbutit să-ţi împlinesc voinţa;
Căci ce viclean nu-şi află'n Vatican
Egalul? — Nu, — de alte 'mprejurări
M'am folosit. Te preţueşte Papa[1]
Grigore şi te binecuvântează.
Moşneagul cel mai demn ce-a fost vreodată.
Incununat, şi-a amintit cu drag
Că te-a ţinut cândva pe braţe. Omul
Cunoscător de oameni, te admiră
Nespus. Tot ce-a făcut, e pentru tine.

[1] Grigore al XIII-lea a fost ales papă în anul 1572, la vârsta de 70 de ani, pe când Ferrara era un ţinut înfeudat.

www.dacoromanica.ro

Alfons

Mă bucur mult de preţuirea lui
De-o fi şi sinceră. Dar ştii şi tu
Că Vaticanul, el le vede mici
Şi 'mpărăţii întinse la picioare,
Necum să preţuiască prinţi şi oameni.
Imi spui şi mie cum de-ai isbutit?

Antonio

Dar Papa judecă-obiectiv, şi vede
Ce-i mare-mare, ce e mic ca mic.
Şi, ca să poată stăpâni o lume
Mai şi cedează 'n jur câte ceva.
Fâşia de pământ care ţi-o lasă
O preţueşte tot ca şi pe tine, —
Dar cum vrea linişte 'n Italia,
Impacă pe prieteni, iar la graniţi
Menţine pacea, pentru ca puterea
Creştinătăţii, bine mânuită,
Şi turci, şi eretici să nimicească.

Princesa

Ce oameni, crezi, au trecere la el
Ca să le-acorde 'ncrederea în totul?

Antonio

Doar omul încercat şi-activ, gândesc,
I-ar câştiga încrederea, favoarea.
De tânăr tot în slujba Statului,
El stăpâneşte-acum, el hotărăşte
La Curţi care pe vremuri, ca trimis
Le-a cunoscut, ba chiar ţinut în frâu.
Cunoaşte tot atât de bine lumea
Cum ştie lipsurile ţării sale.

www.dacoromanica.ro

Să-l vezi lucrând, nu poţi să nu-l aprobi.
E-o desfătare când e să-ţi arate
Ce-a chibzuit şi'nfăptuit în taină.
Nu ştiu spectacol mai înălţător
Decât un domnitor domnind cuminte
Şi-o ţară 'n care mândri să asculte,
Toţi ştiu lor înşile că îşi slujesc
Când li se cere doar ce-i drept să ceară.

Leonora

Cât aş dori să pot vedea de-aproape
Aşa ceva!

Alfons

Să-ţi bagi, gândesc, năsucul,
Căci doar ca să te uiţi, nu-i seamănă
Eleonorei. Ce minune-ar fi
In planuri aşa mari dac'ar intra
Şi două mâini micuţe! Spune, nu?

Leonora

(Către Alfons)

Incerci să mă provoci? Dar nu se prinde.

Alfons

Ţi-eram rămas dator mai de demult.

Leonora

Azi îţi rămân datoare eu. Mă iartă
Şi nu mă ştânjeni în ce-am să 'ntreb:

(Către Antonio)

Dar pe ai lui şi i-a căpătuit?

www.dacoromanica.ro

Antonio

Nu mult, dar nici puțin, — chiar cât se cade.
Un mare om când nu'ngrijește și
De-ai lui, îl judecă pân' și poporul.
Tăcut și cu măsură știe Papa
Să' fie bun cu-ai lui care-și slujesc
Cu cinste țara, și rezolvă astfel
Cu-o grijă numai, două 'ndatoriri.

Tasso

Se bucură și arta, și Știința
De ocrotirea lui? E la 'nălțime
Ca marii domnitori de-odinioară?

Antonio

Cinstește Știința întrucât i-ajută
Să-și cârmuiască țara și poporul,
Iar Arta, întrucât împodobește
Și i-o înalță Roma, — iar palate
Și temple-i fac mândria lumii 'ntregi.
In preajma lui nimic nu-i inactiv:
Să'nsemni ceva, lucrează și slujește.

Alfons

...Și spune, terminăm curând chestiunea?
Mulțumitor? Ori poate pân' la urmă
Ne-or pune'n cale ici și colo piedici?

Antonio

Nu, nu mă 'nșel; cu semnătura ta
Și cu ceva scrisori, sper în scurt timp
Să 'nlăturăm dihonia pe vecie

www.dacoromanica.ro

Alfons

Blagoslovită fie ziua-aceea
Aducătoare de noroc și spor!
Hotarele mai largi și sigure
In viitor! Și fără de vărsare
De sânge! O cunună civică
Ți s'ar cădea. Domniţele, din cel
D'intâi stejar, pe-o zi cea mai senină
Ți-or împleti-o și-așeza pe frunte!
Și Tasso între timp m'a fericit:
Da, el ne-a liberat Ierusalimul
Și rușinând Creștinătatea nouă,
El ţelu-ameţitor, de neajuns,
Prin zel și străduinţă l-a atins.
I-am răsplătit-o truda, 'ncununându-l.

Antonio

Mi-ai deslegat enigma: la sosire
Priveam mirat cei doi încununaţi.

Tasso

O, dacă s'ar putea cu-aceeași ochi
Cu care-mi vezi nespusa fericire,
Să vezi și cât mă simt de stingherit!

Antonio

De când îl știu, Alfons, în răsplătire
E foarte larg. Dar ţie-abia acuma
Ți-e dat să afli ce-alţii știu de mult.

Princesa

Dar dacă ai vedea ce-a'nfăptuit,
Ai ști că am fost drepţi și cumpătaţi.

www.dacoromanica.ro

Doar primii oaspeți suntem noi, tăcuți,
Ai aclamării ce-i va face-o lumea,
Și poate înzecit, viitorimea.

Antonio

Prin voi s'a și asigurat de faimă.
Cine-ar crâcni când voi ați prețuit?
Dar cine-a pus cununa de pe fruntea
Lui Ariosto?

Leonora

Însăși mâna mea.

Antonio

Și este bine pusă. Cred că-l prinde
Mai bine chiar decât acea de lauri.
Precum Natura rodnicul ei sân
L-îmbracă 'n pajiști verzi și smălțuite,
Așa învălue și Ariost
Tot ce-i mai demn, mai iubitor din om
In haina înflorită-a fantasiei.
Seninătate, adâncime, spirit,
Putere de-a creea, instinctu-a ce-i
Frumos și bun, plutesc ca apariții
In cânturile lui, — aeve totuși
Parc'odihnesc subt arbori înfloriți,
Sub fulguirea albă de petale,
Printre ghirlandele de trandafiri
Și amorași ce flutură în zare.
Izvoru 'mbelșugării 'n dulce susur
Ți-arată peștișori în mii de fețe;
De păsări rare este plin văzduhul,
De turme stranii pajiști și tufișuri.
Surîsul stă la pândă-ascuns în ierburi,
Ințelepciunea, dintr'un nor de aur

www.dacoromanica.ro

Şopteşte când şi când zicale-adânci
In timp ce din lăutele 'nstrunate
Pasiunea ce părea deslănţuită,
Işi pune frâu şi se supune 'n ritm.
Lui cine-ar cuteza să-i stea alături,
Pentru curaj — şi-ar fi de'ncununat.
Iertaţi-mă dacă furat de farmec,
Ca un zănatic mi-am uitat de toate,
De loc, de timp, şi nu mai ştiu ce spun.
Dar tot: poeţi, cununi, domniţe mândre
In porturi stranii şi sărbătoreşti,
Mă aiuresc, mă cred pe-un alt tărâm.

Princesa

Prea bine-ai preţuit întâiul merit
Ca să-l nesocoteşti pe celălalt.
Tu însuţi ai să ne arăţi din Tasso
Cândva, anume ce ne-a fermecat.

Alfons

Antonio! Haidem! Ard de nerăbdare
Să te întreb de câte şi de toate.
Te las apoi ca până ce-o 'nsera
Să stai cu Doamnele. Ci vino, hai!

(Antonio urmează pe Duce, Tasso rămâne cu Doamnele)

www.dacoromanica.ro

ACTUL II

SCENA I

SALĂ ÎN PALAT.

Princesa, Tasso.

Tasso.

Nesiguri te urmează paşii mei,
Domniţă; simt cum gânduri peste gânduri
Imi năvălesc cotropitoare'n suflet.
Singurătatea pare că mă chiamă
Şoptindu-mi drăgăstos: „eu îţi alin
Şi noul sbucium care te frământă".
Dar e destul să te privesc, destul
Să-ţi sorb setos cuvântul de pe buze,
Ca să se facă'n juru-mi iar lumină,
Să ies la larg din ce mă 'ncătuşase.
Nu ştiu dece, dar oaspele acela
Neaşteptat, spun drept, nu m'a trezit
Prea dulce dintr'un vis aşa frumos.
Şi 'nfăţişarea ca şi vorba lui,
Atât m'au răscolit, încât, mai mult
Ca orişicând mă simt neîmpăcat
Şi'n luptă surdă eu cu mine-însumi.

Princesa

Dar nu se poate-un prieten vechi
Ce tot departe-a dus o altă viaţă,

www.dacoromanica.ro

Din clipa chiar în care ne revede
Să fie tot acel de totdeauna.
Fii sigur, nu-i nimic schimbat în el.
De-om sta cu el două-trei zile numai,
Ne înstrunăm pe'ncet, şi el, şi noi, —
Şi armonia-aceea mult dorită
O vom avea din nou. Nu, nu se poate
Ca dându-şi seama ce-ai înfăptuit
Tu întretimp, să nu te-aşeze-alături
De marele poet pe care-acum
Ţi-l pune'n faţă ca pe-un uriaş.

Tasso

Domniţă, mult mai mult m'a încântat
Că-l laudă pe Ariost decât
Că m'a jicnit pe mine. Te mângâie
Să vezi cinstind pe omul ce ne stă
In faţă ca o mare pildă vie.
Putem atunci să spunem în de noi:
Ajungi o parte din mărirea lui,
Te-alegi cu-o parte şi din gloria lui. —
Nu; Ce m'au turburat până'n adânc
Erau figurile acelei lumi
Ce vii, neobosite şi imense
Rotesc supuse'n jurul unui singur
Om mare şi în totul înţelept,
Urmând un drum pe care semizeul
S'a'ncumetat să li-l impună.
Setos, cu luare-aminte ascultam
Cuvântul ferm de om ce ştie multe.
Dar, vai, cu cât îl ascultam, cu-atât
Scădeam în ochii mei, şi mă temeam
Să nu mă pierd ca un ecou, în stânci,
Ca un răsunet, un nimic, să nu mă sting.

Princesa

Nu **tu** gândeai: eroul şi poetul
Cum unul pentru altul vieţuesc,

www.dacoromanica.ro

Cum unul către altul tind, se caut
Şi n'ar avea de ce se pismui?
Măreaţă-i fapta demnă să o cânţi, —
Măreţ şi cântul care slava faptei
O poate trece demn posterităţii!
Fii mulţumit, din statu-acesta mic
Ce te-ocroteşte, calm, doar să priveşti
Ca de pe-un ţărm tumultul omenirei.

Tasso

Şi nu aci văzui întâi, uimit,
Ce răsplătiri aşteaptă pe-un viteaz?
Un tânăr visător venii aci
In vremea când serbări peste serbări
Schimbaseră Ferrara într'un centru
De fast şi glorii. Ce privelişte! [1]
Intreaga piaţă unde'n strălucire
Aveau să fie'ntreceri iscusite,
Gemea de-o lume-aşa cum soarele
Nu va mai lumina curând. Erau
Cele mai splendide femei în gloata-aceea,
Cei mai vestiţi bărbaţi ai timpului.
Priveai uimit solemna adunare
Gândind: din ţărişoara noastră, una,
Ingusta, mica şi scăldata 'n mare
Vin toţi, dar toţi cu toţii-alcătuesc
Supremul for ce-a hotărît vreodată
Ce'nseamnă cinste, merit şi virtute.
De-i luai în parte, nu era niciunul
Să fie mai prejos de cel de-alături.
Apoi arena iat'o, s'a deschis:
Vezi cai de foc, luciri de scut şi coifuri,
Scutieri ce-aleargă, sunete de trâmbiţi. —
Un zăngănit de lănci ce sboară'n ţăndări,
De scut şi coif lovit, — şi-un nor de praf

[1] In anul 1565 a avut loc căsătoria lui Alfons al II-lea.

www.dacoromanica.ro

Invălue pe-o clipă 'nvingătorul
In slavă, — pe învinsul ruşinat.
O, las' să cadă mai degrabă-un văl
Pe-atâta strălucire orbitoare,
Ca în solemnitatea astei clipe
Nimicnicia mea să nu mă doară.

Princesa

In timp ce-un nobil cerc şi fapte mari
Ţi-au dat imbold să lupţi spre-o năzuinţă,
Eu, drag prieten, îţi puneam în faţă
Invăţătura tainică-a răbdării:
Serbările pe cari şi tu, şi mii,
Le-aţi ridicat în slavă ani în şir
De-atunci încoace. eu nu le-am văzut.
In liniştea unde doar când şi când
Mai răsbătea 'nainte să se stingă
Vreo bucurie, — mi-a fost dat să 'ndur
Mulţime de dureri şi-amărăciuni.
Cu aripi larg deschise 'mi sta în faţă
Icoana morţii ce-mi acoperea
Vederea înspre lumea veşnic nouă.
Arar se 'ndepărta, îngăduindu-mi
Să 'ntrezăresc ca 'n vis culorile
Aprinse-a vieţii, palid, dar plăcut.
Văzui cum forme vii se mişcă iarăşi;
Eram la 'ntâii paşi, tot sprijinită
De'ngrijitoare, când Lucrezia
Cu râsul ei voios şi plin de viaţă
Se-apropie ţinându-te de mână.
Erai întâiul care'n noua viaţă
Mă 'ntâmpina necunoscut şi nou.
Nutrii atunci nădejdi pentru-amândoi,
Şi pân'acum nădejdea nu ne'nşală.

Tasso

Iar eu, cel năucit de-atâta freamăt
De lume, cel orbit de strălucire,

www.dacoromanica.ro

Setos de totul, cum mergeam tăcut
Prin singuratici ganguri din palat
Cu sora ta alături, şi-am intrat
In camera în care susţinută
De 'ngrijitoare Tu mi-ai apărut,
Ce clipă neuitată-a fost! O, iartă-mi!
Cum pe un fermecat pierdut în visuri
Atingerea divină-l lecueşte, —
De orice nălucire şi pe mine,
De patimi şi de rătăciri deşarte,
M'a lecuit privirea mea'ntr'a ta.
Neştiutor, când plin de năzuinţe
Mă risipeam în mii de vanităţi,
Acum intram în mine ruşinat
Şi'nţelegând ce-i demn de năzuinţă.
Tot astfel şi'n nisipul vast al mării,
Zadarnic cauţi perla ce s'ascunde
Tihnit, acolo'n scoica ei tăcută.

Princesa

Frumoase vremuri se vesteau pe-atunci
De n'ar fi fost ca Ducele de-Urbino
Să-mi ia surioara! Ani ar fi trecut
De-o fericire'n veci neturburată.
Cât îmi lipseşte spiritul ei viu,
Curajul, verva, dorul ei de viaţă
Ce cucerea şi fermeca pe toţi!

Tasso

Da, am simţit-o chiar din ziua când
V'aţi despărţit şi nimeni n'a ştiut
Să-ţi mai redea suava bucurie!
Ce sfâşiere'n mine! Imi plângeam
Durerea ta în liniştea dumbrăvii!
Ah, îmi spuneam, doar sora-are norocul
Şi dreptul de-a fi totul pentru ea?

www.dacoromanica.ro

Nu-i şi-altă inimă să i se'ncreadă,
Nici fire potrivită firei ei?
Şi farmec, şi humor s'au stins în veci?
Femeea-aceea oricât de perfectă,
Ea era totul? Iartă-mă, Domniţă!
Gândind apoi la mine-aş fi dorit
Să'nsemn şi eu ceva. Cât de puţin,
Dar totuşi, — nu cu vorba, ci în fapt
Să'nsemn, să pot să-ţi dovedesc aeve
Cum tainic inima-mi se pleacă ţie.
N'am isbutit, ba încă foarte-ades
Făceam greşeli ce-aveau să te mâhnească.
Jicnind pe cel pe care-l ocroteai
Şi încurcând ce tu vreai să deslegi,
Cu cât gândeam să-ţi fiu mai deaproape,
Cu-atât mă depărtam din ce în ce.

Princesa

Nu mi-a scăpat bunăvoinţa-ţi, Tasso,
Nici grija care-o ai să-ţi dăunezi.
In timp ce sora mea cu orişicine,
Cum ar fi fost, ştia să se 'nţeleagă,
Tu nici chiar după-un lung răstimp de ani
Nu ai niciun prieten.

Tasso

Ceartă-mă!
Dar spune-mi, care e bărbatul sau
Femeea, da, cu care-aş fi putut
Vorbi deschis aşa cum fac cu tine?

Princesa

Lui frate-meu te poţi destăinui.

Tasso

Imi e stăpân! Nu, n'o spun din pornire
Ori exaltare pentru libertate.

www.dacoromanica.ro

Nu-i e dat omului să fie liber,
Iar pentru cei aleşi e-o fericire
Să fie'n slujba unui domn ce-i vrednic;
Dar când îl ştiu stăpân, îmi şi dau seama
De tot ce însemnează acest fapt:
Că trebue să taci când îţi vorbeşte,
Să faci ce-o porunci, chiar dacă'n gând
Şi'n suflet te-ai opune cu tărie.

Princesa

Dar n'ai putea s'o spui de frate-meu.
Şi-acum, că şi Antonio e cu noi,
Eşti sigur de-un prieten înţelept.

Tasso

Crezusem, da, dar mi-am pierdut nădejdea.
Ce multe-aş fi 'nvăţat cu el! Iar sfatu-i,
De câte ori nu mi-ar fi folosit!
In el găseşti tot ce-mi lipseşte mie.
Dar dacă zeii au venit cu toţii
Să-l dăruiască'n leagăn, graţiile
L-au ocolit. Şi vai de-acel pe care
Aceste zâne l-or nepărtini;
Ce bunuri ar avea, şi orice-ar da,
In preajma lui ai să te simţi de ghiaţă.

Princesa

Dar poţi să i te'ncrezi şi asta-i mult.
Să nu ceri totul unui singur om.
Ţi-o spun, cuvântul când şi-l dă, şi-l ţine.
Iar când s'a declarat că-ţi e prieten
Ţi-o are grija el, când nu poţi tu.
Să fiţi prieteni. Eu mă leg s'o văd
Cât de curând minunea'nfăptuită.
Dar nu te'mpotrivi ca de-obicei.
N'a fost mereu cu noi Eleonora,
Plăcută, fină, şi cu care-atâta

www.dacoromanica.ro

De lesne poţi trăi? Dar nici cu dânsa
Tot nu te-ai învoit, deşi dorise.

Tasso

Am încercat — ca să te-ascult —, căci altfel
O ocoleam în loc să mă apropii.
Cât de drăguţă-ar fi, dar nu ştiu cum,
Aşa de rar îi poţi vorbi deschis.
Având-o chiar intenţia să fie
Prevenitoare pentru un prieten,
Ii simţi intenţia şi te indispune.

Princesa

In felu-acesta, Tasso, niciodată
Nu vom trăi cu lumea. E cărarea
Ce duce către crânguri singuratici
Sau către văi tăcute, Până ce
Tot mai înstreinat, vei căuta
Ca epoca de aur ce'ţi lipseşte'n
Afar', să ţi-o clădeşti în tine-însuţi,
Chiar dacă ţi-e zadarnică 'ncercarea.

Tasso

Ce nume-a evocat Domniţa mea!
O, unde este epoca de aur
Cea după care'n van mai suspinăm?
Când oameni pe pământul Domnului
Trăiau în larg ca turmele sub soare, —
Când pomi străvechi pe pajişti înflorite
Umbreau păstorul şi pe păstoriţă
In timp ce rămurele din tufişuri
Inlănţuiau suav pe'ndrăgostiţi; —
Când limpede'n nisipul ne'ntinat
Pârâul unduia în jurul nymfei,
Când printre ierburi şarpele-şi vedea
De drum, sfios, — iar îndrăzneţul faun
Mustrat de tânărul viteaz, fugea, —

www.dacoromanica.ro

Când orice pasăre'n văzduh, orice
Viiază, munți și văi cutreerându-i.
Spun omului: permis e ce îți place.

Princesa

De când e dusă epoca aceea!
Aleșii însă pot s'o reînvie.
De vrei să-ți spun eu: epoca de aur
Cu care ne mai amăgesc poeții,
Acele vremi de vis n'au fost, cred eu,
Nicicând, și nici nu pot să vie.
Sau de-or fi fost, au fost de bună seamă
Așa cum le-am putea avea și-acum.
Tot se'ntâlnesc simțirile 'nrudite
Și gustă bucuria de-a trăi.
Doar în lozincă, dragul meu, se schimbă
Un cuvințel: permis e ce se cade.

Tasso

O, dacă-un singur for de oameni buni
Și demni ar hotărî anume ce se cade, —
In loc ca vulgul să își dea părerea:
„Se cade orice-mi este de folos",
Și vezi că celui tare și destoinic,
Lui i se cade și-și permite totul.

Princesa

De vrei să știi anume ce se cade,
Intreab'o numai pe femeea demnă:
Ea ține mai ales tot ce se 'ntâmplă
Să fie numai cuviincios. Cuviința,
Fereşte ca un zid ocrotitor
Fragilul, delicatu-acesta sex.
Cuviință unde-o fi, femeea-i tare,
Dar unde-o fi desfrâu, nimic nu'nseamnă.
Intreabă-l pe bărbat: vrea libertatea,
Intreab'o pe femee: vrea cuviința.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Noi suntem reci,brutali, fără simțire?

Princesa

Ba nu; dar vreți tot bunuri depărtate
Ce le puteți avea cu forța numai.
Vă avântați spre ce e'n veșnicie
Când noi, aicea pe pământ, am vrea
Un singur bun, lumesc și limitat,
Dar să-l avem, de s'ar putea, statornic.
Temei pe dragostea bărbatului
Nu pui, cât te-ar iubi, căci frumusețea,
Unicul bun ce-l prețuiți, se trece;
Ce-a mai rămas în noi nu vă atrage,
Și ce nu mai atrage, este mort.
De-ar fi bărbați să poată prețui
Și știi ce'nseamnă-un suflet de femee
Și ce comori de dragoste și de
Credință poate-ascunde în adâncu-i,
De-ar fi ca amintirea clipelor
Unice să vă stărue în suflét,
Privirea ce-altfel vi-e pătrunzătoare
Să vadă dincolo de vălul ce
Ne-arată vouă'n bătrânețe, boală, —
De-ar fi ca siguri voi de bunul vostru
Să n'alergați și după-un bun strein,
Atunci ne-ar răsări o nouă zi,
Aceea ne-ar fi epoca de aur.

Tasso

Imi spui cuvinte ce deșteaptă'n mine
Un munte'ntreg de griji uitate-aproape...

Princesa

Ce vrei să spui? Vorbește-mi liber, Tasso.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Mereu am auzit, deunăzi iar —
Şi dacă n'auzeam, puteam să mi-o
Inchipui: prinţi din case mari aspiră
La mâna ta. Ni-e teamă tocmai de
Ce aşteptam şi ne îndurerează.
Ai să ne părăseşti; da, e firesc,
Dar cum rămânem noi, e greu de spus.

Princesa

Pentru acuma, n'aveţi nicio teamă,
Aproape-aş spune, pentru totdeauna.
Aici mi-e drag, şi aş rămâne-aici.
Nu văd nimic ce m'ar atrage aiurea.
De-ţi vrea ca'ntr'adevăr să vă rămân,
Uniţi-vă 'ntre voi, creeaţi o viaţă
De tihnă, ca s'o simt şi eu prin voi.

Tasso

Invaţă-mă 'n ce fel şi voiu fi gata.
Intreaga viaţă mi se'nchină ţie.
Abia când din adânc îmi vin prinosul,
Recunoştinţa către tine, — simt
Supremul har dat omului să-l simtă.
Divinul doar prin tine-l înţeleg.
Aşa diferă zeii pământeni
De ceilalţi muritori, ca Pronia
Cerească faţă chiar de cei mai mari
Din înţelepţi. Când noi vedem cu groază
Cum val de val vuesc înfricoşate,
Ei văd doar vălurele 'n murmur la
Picioare. Nu aud furtunile
Ce ne răpun; abia ne-aud ei ruga;
Şi cum nu luăm în seamă noi, pe bieţi
Copii, aşa ne lasă ei ca să
Ţipăm, ori ca să plângem cu suspine.

www.dacoromanica.ro

De-atâtea ori m'ai tolerat — tu, zee,
Şi ca şi soarele, privirea ta
Simţii că-mi svântă roua de pe pleoape.

Princesa

E şi firesc femeile să te
Intâmpine cu drag. Căci în tot felul
Le'nalţă şi le cântă viersul tău.
Gingaş ori îndrăzneţ, le-ai arătat
Tot nobile şi demne de iubire.
Armida chiar, întâi respingătoare,
Ţi-e dragă, are farmec, şi iubeşte.

Tasso

Tot ce palpită'n orice cânt al meu,
Doar uneia în lume-l datorez.
Nu, nu sunt apariţii vagi — ce văd
In mintea mea, — aci ca să-mi răsară
Strălucitoare, — aci să simt că-mi fug, —
Ci l-am văzut aeve prototipul
Oricărei din virtuţi şi frumuseţi.
Tot ce-am creeat eu după el, rămâne:
Iubirea lui Tancred pentru Clorinda,
Credinţa în tăcere-a Erminiei,
Durerea lui Olind, mărinimia
Sofroniei, nu sunt umbre, năluciri,
Ci sunt eterne tocmai fiindcă *sunt*.
Ce are drept mai mult ca să rămână
Şi să străbată'ntr'una peste veacuri
Ca taina unei dragoste unice
Sfios şoptită unui dulce cânt?

Princesa

Şi vrei ca să-ţi mai spun prin ce te fură
Incet, pe nesimţite cântul tău?
Atrage tot mai mult ca să-l asculţi,
L-asculţi şi pare că îl înţelegi,

www.dacoromanica.ro

Ce-ai înţeles, cu greu mai poţi uita,
Şi pân' la urmă, te vezi cucerit.

Tasso

Ce cer de vis, Domniţă, îmi deschizi!
De nu mă aiureşte strălucirea,
Văd coborând pe raze vii de aur
O fericire nouă, nevisată.

Princesa

Ajunge, Tasso! Sunt destule bunuri
Pe care să le luăm cu violenţă.
Pe altele în schimb, ni le'nsuşim
Prin cumpăt numai şi prin renunţare.
Aşa ar fi virtutea şi iubirea
Ce-i este înrudită. Ia aminte!

SCENA II

Tasso, singur.

Mai poţi privi ca pân'acum? Te'ncumeţi
Să te mai uiţi în jurul tău? Eşti singur.
Or şti coloanele-astea ce-a spus ea?
Te temi de martori, de tăcuţii martori
Ai fericirii-unice? Imi răsare
Dar soarele din ziua nouă-a vieţii
Cea neasemuită altor zile.
Coboară-o zee să-l înalţe'n slavă
Pe muritor. Ce orizonturi noi
Mi se deschid? Ce noi împărăţii?
Ce răsplătită-i ruga mea ferbinte!
Suprema fericire ce-o visasem,
Intrece'n fericire orice vis.
De şi-ar închipui un om lumina
Oricum ar vrea, când ziua-ceea nouă-i

www.dacoromanica.ro

Va răsări, atunci o simte'ntâi:
Cu-avânt, speranţe, beat de-atât noroc
Păşesc pe noua cale. Mult ce-mi dai!
Cât cerul şi pământul ce-şi revarsă
Asupră-ne, belşugu'ntreg de roade,
In schimbu-atâtei dărnicii, tu-mi ceri
Ce doar astfel de dar era în drept
Să-mi ceară: Renunţare şi măsură
Ca să te merit şi să crezi în mine.
Cu ce-am fost vrednic eu să mă aleagă?
Ce fapt să fac ca să fiu demn de ea?
Destul să creadă 'n mine şi o merit
Pe veci. Domniţă, sufletu-mi se'nchină
Dorinţelor ca şi privirei tale.
Da, cere-mi orice vrei, căci sunt al tău.
Trimite-mă spre lipsuri, spre primejdii
Şi faimă'n ţări streine; ori dă-mi lira
De aur în dumbrava liniştită, —
Sorteşte-mă tăcerii, visului,
Al tău pe veci sunt, fă ce vrei din mine!
Comori din suflet sunt doar pentru tine!
De m'ar fi dăruit un zeu cu mii
De daruri, tot n'aş fi ştiut să-mi spun
Intreaga veneraţie pentru tine.
Penel de pictor, graiul de poet
Cel mai suav, ca miere-aceea 'ntâi
Mi l-aş dori. O, nu, — în viitor
N'ai să-l mai vezi pe Tasso rătăcind
Sfios şi trist prin codri ori prin lume.
Nu mai e singur, — e acum cu tine.
De-ar fi ca pentr'un fapt unic, eroic,
Să-mi iasă 'n cale o primejdie
Nemaivăzută! O, cum aş sări
Să-mi dau şi viaţa cea pe care-o am
Din mâna ta! Mi-aş strânge 'n jurul meu
Cei mai de seamă oameni şi prieteni,
Să 'nfăptuesc cu toţi la semnul tău

www.dacoromanica.ro

Minuni care-ar părea cu neputinţă.
Zoritule, cum i-ai destăinuit
Ce simţi pân' nu eşti vrednic, cât mai vrednic
Ca să cutezi să-i stai Ei la picioare?
Aşa-ţi vorbea dorinţa cea 'nţeleaptă.
Dar fie! Tot mai bine să primeşti
Nemeritat un dar atât de mare,
Decât mai-mai să crezi că poate-aveai
Vreun drept ca să-l pretinzi. Fii bucuros!
E-atâta de măreţ ce te aşteaptă!
O tinereţe de nădejdi te duce
Spre-un viitor necunoscut, senin.
Tresaltă-adânc! Tu, rază de noroc,
Priveşte cald tulpina cea plăpândă
Cum tinde către cer! Şi mii de ramuri
Sbucnesc 'n afară, muguri se deschid.
O, de-ar rodi şi-aduce bucurii!
Podoaba aurie-o mână dragă
S'o rupă de pe ramul greu de roadă!

SCENA III

Tasso, Antonio.

Tasso

Binevenit fii, tu, ce pare că
Acum te văd întâi. Mai minunat
Nu s'ar vorbi de nimeni. Bun sosit!
Acum ţi-o ştiu valoarea. Fără preget
Iţi dau şi dragostea, şi mâna mea.
Şi sper că n'ai să le disprețuești.

Antonio

Mărinimos mi-oferi frumoase daruri
Şi le voiu preţui cum se cuvine:
Dă-mi doar răgaz 'nainte să le-accept,

www.dacoromanica.ro

Să văd dacă și eu sunt în măsură
Să ți le 'ntorc la fel. N'aș vrea să par
Nici prea pripit, și nici cumva ingrat.
Dă-mi timp să cumpănesc pentru-amândoi.

Tasso

Nimic de zis, când cumpănirea 'n viață
La fiecare pas e necesară.
Dar tot mai bine să simțim noi **când**
N'ar fi nevoe de atâta prevedere.

Antonio

Oricine, să se 'ntrebe el pe el,
Căci singur își va ispăși greșala.

Tasso

Cum vrei! Eu datoria mi-am făcut-o;
Ți-am întins mâna, să 'mplinesc dorința
Princesei ce-ar fi vrut să fim prieteni.
Antonio, nu mă dau 'napoi, dar iarăși,
N'am să mă 'nfig. Bun, fie și așa.
Cândva, când ne-om cunoaște, poate că
Te vor mișca mai mult aceste daruri
Ce-aproape le disprețuești acum.

Antonio

E luat drept rece omul cumpănit
De cei care te cred mai cald ca alții
Doar fiindcă-i ia cu valuri de căldură.

Tasso

Și tu, și eu, fugim de-asemeni oameni.
Oricât de tânăr, fac deosebirea
Intre un sentiment și-un foc de pae.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Şi bine faci! Rămâi pe calea asta.

Tasso

Da, eşti în drept s'o spui şi să-mi dai sfaturi
Când înţelegerea de-o viaţă 'ntreagă
Iţi stă alături ca un vechi prieten;
Dar nu uita, o fire reculeasă
Din orice faptă prinde-un înţeles,
Din totul soarbe 'nvăţătura bună
Pe care aspru, tu o dai ca nouă.

Antonio

Plăcut să convorbeşti cu tine însuţi,
De-ar fi şi de folos! Privind în el
Nu se cunoaşte-un om pe sine, fiindcă
Măsoară pe potriva lui ce-i mică,
Sau din păcate, deseori prea mare.
In oameni doar se recunoaşte omul,
Doar viaţa spune ce e fiecare.

Tasso

In totu-admit ce spui şi-ţi dau dreptate.

Antonio

Vrei totuşi să'nţelegi din spusa mea
Cu totul altceva de ce-am gândit.

Tasso

In felu-acesta greu ne-apropiem.
Şi e păcat; Eu cred că nu faci bine
Dintru 'nceput să 'ndepărtezi pe-un om,
Oricine-ar fi. — Să nu-mi fi spus Princesa,
Tot te-aş fi cunoscut de'ndată:
Eşti bun şi 'n gândul tău, şi 'n fapt;

www.dacoromanica.ro

Nu-ţi pasă doar de tine, ci de alţii
Ai grijă să le vii în ajutor.
In valurile trecătoare-a vieţii
Rămâi statornic. Da, aşa te văd,
Şi-atunci cum s'ar putea să nu te caut?
Cum n'aş căta şi eu ca să mă bucur
De o comoară ce o 'nchizi în tine,
Când ştiu că n'ai avea nimic să pierzi
Şi cunoscându-mă mi-ai fi prieten?
Tânjesc dup' un prieten cum eşti tu.
Nu mă sfiesc că sunt neştiutor
Şi sunt prea tânăr. Zorile de aur
Din viitorul meu nu s'au ivit.
Primeşte, vajnic om, să-ţi stau alături,
Fă ca pornit, neştiutor cum sunt,
Să 'nvăţ să fiu în viaţă cu măsură.

Antonio

Cum, într'o clipă ceri ce numai timpul
Ţi-ar acorda, cu-o lungă chibzuinţă!

Tasso

Dar dragostea acordă într'o clipă
Ce timpu-ar da doar după multă trudă.
Nu, nu te rog, — ar fi să ţi-o pretind.
In numele a ce-i mai sfânt o fac,
Ce vrea unirea dintre cei aleşi.
Vrei poate ca să-ţi spun şi-un nume? Da,
Princesa o doreşte, Leonora,
Să fac un pas spre tine, tu spre mine.
O, ce n'aş da să-i împlinim dorinţa!
Uniţi să apărem în faţa Ei
Şi pentru Ea, cu 'ntreg avântul nostru
Să 'nfăptuim ce-i mai măreţ în lume.
Aşa dar iată-mi mâna, 'ntinde-mi-o
Şi tu! Nu, nu te da 'napoi mai mult,
O, mare om, ci lasă-mi fericirea

www.dacoromanica.ro

Cea mai de preț pentru cel bun: de-a-și da
Și crezul, și pe el celui mai bun.

Antonio

Dar știu că mergi cu-avânt! Pe semne-ai fost
Deprins să 'nvingi pe-oriunde treci, și să
Găsești și uși, și drumuri larg deschise.
Eu nu-ți contest nici merit, nici noroc,
Numai atât, îmi dau prea bine seama
Că suntem încă mult prea depărtați.

Tasso

Ca vârstă da, și merit dovedit,
Dar ca voință și curaj suntem egali.

Antonio

Voința ta nu tinde către fapte,
Curajul tău nu vede și primejdii.
Cel ce-a'mplinit un fapt s'o ia cununa;
Destoinicul e-ades ne'ncununat.
Dar sunt cununi și mai așa; Cununi
Sunt fel și fel: Sunt unele pe care
Destul doar să te plimbi și le și capeți.

Tasso

Ce-acordă Zeii unui muritor
Nu celuilalt, e-un har de sus pe semne,
Ce nu ni-e dat la nimeni după vrere.

Antonio

Atribue-l norocului, nu altor zei;
Imi vine-a crede, — numai el e orb.

Tasso

Dar și Dreptatea are-o legătură
Pe ochi, ca să nu fie amăgită.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Cel norocit cum n'ar cânta norocul!
Scornească-i mii de ochi ce văd un merit
Şi-l preţuesc şi just, şi cu strictețe, —
„Minerva" zică-i, zică-i cum va vrea
Şi darul crează-l că-i pentru răsplată,
Găteala 'ntâmplătoare... pentru merit.

Tasso

Mai lămurit n'ai cum să fii. Ajunge!
Până 'n adâncul inimii-ţi citesc.
Pe viaţă te cunosc. De te-ar cunoaşte
Ca mine şi Domniţa mea! Păstrează-ţi
Săgeţile din ochi şi de pe limbă!
Zadarnic le'ndreptezi către cununa
Cea 'n veci neofilită de pe frunte.
Fii la 'nălţimea să n'o invidiezi
Şi-abia atunci ai drept să mi-o dispuţi.
Ca sfântă-o ţiu eu, ca supremul bun.
Arată-mi tu un om să fi atins
Ce eu am năzuit, arată-mi pe
Eroul din legende, 'nfăţişează-mi
Poetul demn să stea alături de
Homer ori de Virgil; Ceva mai mult,
Arată-mi-l pe cel ce meritând
Răsplata-mi întreit, tot întreit
De ruşinat s'o fi primit cununa.
Şi-ai să mă vezi că'ngenunchind în faţa
Zeiţei ce m'a dăruit, eu n'am
Să mă ridic de jos pân' ce cununa
N'o trece-o de pe fruntea mea pe-a lui.

Antonio

Firește că 'ntre timp, cel demn eşti tu.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Compare-mă, și nu mă dau 'napoi;
Dispreţul însă, sigur că nu-l merit.
Ce Prinţul meu mi-a dat în semn de cinste,
Princesa ce-a 'mpletit cu mâna ei,
Să nu 'mi ia 'n râs și să-mi conteste nimeni.

Antonio

Aprostrofări și ton de sus n'au rost
Tu către mine și în locu-acesta.

Tasso

Ce-ţi poţi permite tu, am drept și eu.
Cum, adevăru-i isgonit de-aci?
Gândirea liberă e 'ncătușată?
Un spirit 'nalt e-aci doar ca să 'ndure?
Aci ar fi la locul ei nobleţea,—
Aceea-a gândului. Să n'aibă dreptul
Să stea și ea lângă mărirea 'n rang?
Il are, da; Ne înrudim cu prinţii
Doar prin noblețea moștenirii 'n sânge?
Dece nu și prin harul ce natura
Nu-l dărui oricui, tot cum n'a dat
Oricăruia un șir de mari strămoși?
Micimea să se simtă-aci la strâmt,
Invidia ce s'arată spre rușinea-i,
Murdara pânză de păianjen când
Nu-și are rost pe-acești pereți de marmor!

Antonio

Am drept, cum văd, să te disprețuesc!
Un băeţandru-auzi, să-mi ia cu-asalt
Păreri de om trăit, prietenia!
Necuviincios ce ești, te încumeți?

www.dacoromanica.ro

Tasso

Prefer să-mi spui că sunt necuviincios
Decât să fiu ce eu numesc meschin.

Antonio

Destul de tânăr eşti ca o corecţie
Să-ţi poată arăta un drum mai bun.

Tasso

Nu şi destul cât să mă 'nchin la idoli;
Dar copt destul să 'nfrunt pe dârz cu dârz.

Antonio

Unde-or decide vorbe mari şi cântec,
Vei fi eroul şi învingătorul.

Tasso

Ar fi neobrăzat să-mi laud pumnul
Când n'a 'ntreprins nimic. Dar cred în el.

Antonio

In păsuiri crezi, doar aş'ai ajuns
Pe culmi pe care nu le-ai fi visat.

Tasso

Că sunt bărbat o simt abia acum.
Cu tine-aş fi dorit cel mai puţin
S'ajung ca să-mi încerc norocul spadei.
Da 'mi răscoleşti tot ce mocneşte 'n mine;
Imi ies din fire, ard parcă de setea
Să mă răzbun, îmi clocote 'n adânc.
De eşti cel ce te lauzi, ţine-mi piept!

Antonio

Dă-ţi seama cine eşti şi und' te afli!

www.dacoromanica.ro

Tasso

Nici într'un sanctuar nu 'nduri ocara.
Tu pângăreşti şi turburi locu-acesta,
Nu eu ce-ţi dam încrederea, cinstirea
Şi dragostea, — tot ce-am mai bun, în dar.
Tu murdăreşti, cu râvna, acest rai,
Cu vorba sala-aceasta ne'ntinată, —
Nu valul care spumegă în mine
Şi nu îndură cea mai mică pată.

Antonio

Ce suflet mare în ce piept îngust!

Tasso

E loc destul şi cât să-l uşurez.

Antonio

Se uşurează 'n vorbe cei de rând.

Tasso

De eşti ca mine nobil, hai, arat'o!

Antonio

Fireşte sunt, dar ştiu unde mă aflu.

Tasso

Atunci ne-om măsura într'altă parte.

Antonio

N'ai dreptul să provoci; nu te urmez.

Tasso

Găseşte lesne scuze laşitatea.

Antonio

Un laş provoacă doar din loc ferit.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Atât că mă lipsesc de-aşa protecţie.

Antonio

Cum vrei, dar locul n'ai să-l pângăreşti.

Tasso

Să-mi ierte locul c'am răbdat prea mult.
(Trage spada)
Ori trage spada, — ori vino, de nu vrei
Să te dispreţuesc cât te urăsc.

SCENA IV

Alfons, cei de mai 'nainte.

Alfons

Prin ce 'ntâmplare vă găsesc în ceartă?

Antonio

Stăpâne, cum mă vezi, stau liniştit
In faţa unui apucat de furii.

Tasso

Ca pe un Dumnezeu te rog, alină-mă
Cu o privire înţelegătoare.

Alfons

Antonio, spune-mi, Tasso, lămureşte-mi,
Cum de-a pătruns dihonia 'n casa mea?
Din ce v'aţi luat şi ce v'a abătut

www.dacoromanica.ro

Ca un vârtej din calea 'nțelepciunii
Și a cuviinței? Foarte mult mă mir.

Tasso

Nu ne mai recunoşti. Da, omu-acesta
Vestit de înțelept şi cuviincios,
Cu mine s'a purtat mojic şi aspru
Intocmai ca un bădăran de rând.
Increzător m'am dus la el, el m'a
Respins; tot mai cu dragoste-i vorbeam,
Iar el, tot mai amar, nu s'a lăsat
Pân'strop cu strop nu mi-a înveninat
Tot sângele din mine. Iartă-mă
Că mă găseşti ca scos din minți. — A lui
E vina, dacă mă găseşti în culpă.
El a 'nțețit văpaia ce m'a 'ncins
Şi ne-a 'nvrăjbit pe mine şi pe el.

Antonio

L-a luat pe sus avântul poesiei.
Stăpâne, mie mi-ai cerut întâi
Să-ți lămuresc: aş lua şi eu cuvântul
Dup' acest orator înflăcărat.

Tasso

Da, spune-i, spune-i tot cum s'a 'ntâmplat!
Din fir în păr arată-i ce ți-am spus,
Inaltului Stăpân, — dacă-ți dă mâna.
Arată-te din nou cât de meschin eşti,
Pledează împotrivă-ți! Nu-ți reneg
Nicio clipire eu, şi niciun suflu!

Antonio

Dacă mai ai ceva de spus, hai, spune;
Dè nu, atuncea taci, nu mă 'ntrerupe.
Că eu sau că țâvnosu-acesta 'ntâi

www.dacoromanica.ro

A început-o cearta, care din
Noi doi e vinovat, e o chestiune
De ordin secundar deocamdată.

Tasso

Cum asta? Cred că 'ntâia întrebare
E care din noi doi e vinovat?

Antonio

Nu 'n sensul cum o ia iar rasna
Un exaltat!

Alfons

Antonio!

Antonio

Alteță,
Ascult porunca Ta, dar fă-l să tacă,
Iar când voiu înceta, vorbească iar.
Dar hotărăște-o tu. Căci ce să-ți spun:
Cu el nu pot nici să discut, nici să-l
Acuz, nici să mă apăr, nici măcar
Să mă ofer să-i dau o satisfacție.
Cum e, nu am în față pe-un om liber:
Apasă-asupra lui o lege grea
Pe care numai tu de-i îndulci-o:
El m'a amenințat, m'a provocat;
In fața-ți și-a ascuns tăișul spadei,
Și dacă nu veneai tu între noi,
M'ar fi făcut părtaș la vina lui,
De-acum ți-aș sta 'nainte rușinat.

Alfons (Către Tasso)

Nu se cădea.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Şi eu în cugetu-mi,
Şi tu 'ntr'al tău, n'ai fi văzut o vină.
Da, l-am amenințat, am tras şi spada,
Dar dac'ai şti cu câtă perfidie,
Cu câtă 'ndemânare m'a jicnit,
Cât de subtil mi-a strecurat otrava 'n
Tot sângele. şi cum m'a 'ntărâtat
Pân' ce m'a scos din fire, nici n'ai crede.
Cu sânge rece m'a ținut departe
Pân ce-am ieşit din mine. Nu-l cunoşti,
Şi sigur nici n'ai să-l cunoşti vreodată.
Eu, cald îi dam prietenia toată, —
El mi-a svârlit, cu darul la picioare.
De nu sbucneam în sfânta mea mânie,
Azi, aş fi fost pe veci nedemn de tine
Şi de favoarea ta. Dacă 'n uitare
Am pângărit acest locaş, o, iartă-mi!
Nu pot fi josnic nicăeri pe lume,
Şi nicăeri pe lume înjosit.
Oriunde-aş fi, de ți-oiu greşi în cuget
Ori ție-ori mie, pedepseşte-mă,
Alungă-mă şi nu mai şti de mine!

Antonio

Uşor ce-şi poartă băeţandrul vina,
Şi-o scutură ca praful de pe haină!
Ne-ar minuna de n'auzeam şi noi
Tot ce e 'n stare vraja poesiei
Cea care-şi face-un joc cum să jongleze
Cu-absurdul. Da, şi totuşi mă 'ndoesc,
Alteță, dacă tu şi-ai tăi, văd faptul
Acesta tot cu-atâta uşurință.
Căci Majestatea ia subt ocrotirea-i
Pe orişicine-i trece pragul cel
Inviolabil ca al unui templu.

www.dacoromanica.ro

Ca la picioarele Altarului,
Pe treptele-i se sting orişice patimi.
N'auzi ameninţări, nu zăngăn săbii,
Ofensa chiar nu cere răzbunare.
Rămâne-afară câmp destul deschis
La ură şi învierşunare; — acolo
Un laş n'atacă, un viteaz nu fuge.
Aci pe trainic şi-au durat strămoşii
Zidirea-aceasta; — demnităţii lor
Şi-au întărit un sanctuar, iar pacea
Au menţinut-o cu pedepse grele.
Exilul, moartea, carcera-l pândea
Pe vinovat, — cine-ar fi fost. Blândeţea
Lăsa Dreptăţii mână liberă.
Nelegiuitul chiar, se 'nfricoşa.
Şi după-un lung răstimp de pace, — dă
Iar busna în tărâmul Cuviinţei
Brutalitatea. Fii, Alteţă, ferm
Şi pedepseşte! Cin' şi-ar mai vedea
In voe de îndatoriri, de n'ar
Fi ocrotit de legi şi domnitor?

Alfons

Mai mult decât ce-aţi spune amândoi,
Ascult de mintea-mi nepărtinitoare.
Frumos era de vă 'nvoiaţi aşa fel,
Să n'ajung eu să vă rostesc sentinţa
Când vina şi nevina nu sunt clare.
Antonio dacă te-a ofensat,
Va căuta un mijloc ca să-ţi dea
Şi satisfacţia ce i-o vei cere.
Aş ţine să m'alegeţi ca arbitru.
Dar, Tasso, între timp greşala ta
Te pune în arest. Eu cum te iert,
Voiu îndulci-o legea pentru tine.
Te du, dar, Tasso, în odaia ta
Veghiat de tine, tu cu tine însuţi.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Stăpâne-acesta e verdictul tău?

Antonio

Nu recunoşti blândeţea-i de părinte?

Tasso (Către Antonio)

Cu dumneata am isprăvit-o, cred.
(Către Alfons) Verdictul tău, Stăpâne,
a hotărît, dar
Din liber să fiu prizonier. Bun, fie,
De crezi că-i drept. Cinstind cuvânţu-ţi sfânt
Mi 'nchid adânc durerea 'n mine însumi.
E-atât de nou, că nu te mai cunosc,
Nici locu-acesta drag, şi nici pe mine.
Pe dânsul însă, da!! — Mă voiu supune!
Chiar de-ar mai fi câteceva de spus,
Şi-ar trebui. Dar simt că-mi piere graiul.
O Crimă-a fost? Ştiu eu? Aşa s'ar zice.
Sunt socotit dar ca nelegiuit,
Orice aş gândi, dar tot un prizonier sunt.

Alfons

O iei mai grav şi decât mine, Tasso.

Tasso

De ne'nţeles mi-e orişicum aş lua-o.
De ne'nţeles chiar, nu; — nu sunt copil.
Când mă gândesc, întrezăresc ceva
Ca o străfulgerare de lumină
Ce într'o clipă mi se stinge iarăşi.
Mi-aud numai sentinţa, şi mă 'nchin.
Dar vorbe de prisos au fost destule.
Deprinde-te s'asculţi de-aci 'nainte,
Nătâng ce ţi-ai uitat unde te afli!
Gândeai că zeii sunt pe-un plan cu tine,
Şi-acum te covârşeşte prăbuşirea.

www.dacoromanica.ro

Supune-te, căci omului i-e dat
Să ia în piept poveri oricât de grele.
Dar mai întâi, ia-mi spada ce-mi-ai dat-o
Când l-am urmat pe Cardinal în Franța;
Cu faimă n'am purtat-o, dar cu cinste
Și-atunci, și azi. De darul ce-l visasem
Cu sfâșiere 'n suflet mă despart.

Alfons

Ce sentimente-am pentru tine, nu vezi?

Tasso

Nu sunt chemat să judec, ci s'ascult.
Dar soarta-mi cere ca să mă despart
De-un dar și mai de preț. Cununa-aceasta
Nu are rost s'o poarte-un deținut.
Eu însumi de pe frunte-mi iau podoaba
Ce o crezusem pentru veșnicie.
Prea timpuriu m'a fericit norocul —
Și ca și când m'aș fi mândrit prea mult,
Curând ce-mi e răpită!
Imi iau ce nimeni nu putea să-mi ia,
Ce niciun zeu nu dă a doua oară.
Ce crud suntem noi oamenii 'ncercați!
N'am ști să îndurăm, dacă Natura
Nu ne'nzestra cu dulcea nepăsare.
Cu bunuri negrăite ne silește
Să ne jucăm risipitori, nevoia.
Deschidem mâna bucuroși ca să
Ne fugă 'n veșnicie o comoară.
O lacrămă se 'mbină c'un sărut,
Suav simbol al slăbiciunii noastre,
Ca să te treacă 'n veci zădărniciei.
Dar nu-i de plâns, când nici chiar nemurirea
Nu-i sigură că scapă de pieire?
Alătură-te, spadei, ah, ce nu
Te-a cucerit. Incercuind-o, dormi
Ca pe sicriu-unui viteaz, ca pe

www.dacoromanica.ro

Mormântul fericirii şi nădejdii-mi.
Ţi le depun eu însumi la picioare,
Căci cine-i înarmat când tu te superi,
Impodobit când tu-l dispreţueşti?
Plec prizonier şi-aştept ca să mă judeci.

(La un semn al Prinţului, un paj ridică spada şi cununa, şi le duce).

SCENA V

Alfons, Antonio.

Antonio

Ce-o fi mai aiurând băiatul? Cum
Şi-o fi privind şi merite, şi soartă?
Neştiutor şi strâmt, un tânăr crede
Că el e totu'n lume, şi-are dreptul
Ca să-şi îngădue orice cu-oricine:
Pedeapsa las' s'o simtă; pentru tânăr
E bună, şi cândva ţi-o mulţumi.

Alfons

E pedepsit; mă tem că şi prea mult.

Antonio

De vrei ca să-i arăţi îngăduinţă,
Alteţă, pune-l iar în libertate,
Şi 'n cearta noastră, spada să decidă!

Alfons

De n'om găsi vre un alt mijloc, fie!
Dar spune-mi, cum l-ai mâniat aşa?

Antonio

Anume cum, n'aş şti nici eu să spun.
Ca om mai mult gândesc că l-am mâhnit,
Ca nobil însă nu l-am ofensat.
Nici el, în toiul certii chiar, n'a spus
Niciun cuvânt nedemn.

www.dacoromanica.ro

Alfons

Aşa gândisem
Şi eu, dela 'nceput; iar spusa ta
Imi întăreşte-acum părerea 'n totul.
Când doi bărbaţi se ceartă-ţi vine-a crede
Că înţeleptu-i vinovat. La ce
Să vă certaţi? Frumos era ca tu
Să-l îndrumezi. E încă timp. Nimic
Nu vă sileşte ca să vă certaţi.
Cât timp e pace, crede-mă, doresc
S'o am şi 'n casa mea. Incearcă tu
Şi adu pacea iară. Ţi-ar fi uşor.
Lenora Sanvitale-ar fi să cate
Intâi, să-l ia aşa, cu binişorul.
Şi ca trimis al meu, apoi, te duci
Şi tu; redă-i întreaga libertate,
Şi prin cuvinte calde recâştigă-l.
Indreaptă rău 'ntreg cât mai degrabă;
Ca tată, ca prieten să-i vorbeşti.
Pân' nu plecăm, să ştiu că e iar pace.
Tu poţi ce ţi-ai propune, doar să vrei.
Întârziem mai bine-un ceas mai mult,
Iar doamnele-or desăvârşi pe 'ncetul
Ce-ai început tu bun. Când ne-om întoarce,
N'ai să mai vezi din toată neplăcerea
Nici urmă. Pare-se, Antonio,
Că nu e chip să ai răgaz o clipă:
Abia eşit dintr'o misiune, iată
Că 'ntors, un alt prilej ţi se iveşte.
Dar eu gândesc că isbuteşti şi 'ntr'asta.

Antonio

Sunt ruşinat: din tot ce-mi spui, văd clar
Ca 'ntr'o oglindă care mi-este vina.
Dar lesne te supui unui domn vrednic
Ce te convinge-odată cu porunca.

www.dacoromanica.ro

ACTUL III

SCENA I

Princesa, singură.

Princesa

Eleonora unde-o fi? Din ce
In ce mai mult mă roade'n suflet grija.
Nimic nu știu precis ce s'a 'ntâmplat
Și care din ei doi e vinovatul.
O, de-ar veni mai repede! N'aș vrea
Pân nu m'am liniștit și recules
Să'ntreb pe frate-meu sau pe Antonio
Nici ce a fost, nici ce-are să urmeze.

SCENA II

Princesa, Eleonora.

Princesa

Ce vești, Eleonora? Spune, ce
E cu prietenii? Ce s'a 'ntâmplat?

Leonora

Mai mult decât ce știm, nu am aflat.
S'au insultat, știu, Tasso a tras spada,

www.dacoromanica.ro

Iar ducele i-a despărțit. Se pare
Că Tasso a 'nceput-o cearta. Văd că
Antonio umblă liber și vorbește
Cu prințul; Tasso dimpotrivă, este
Inchis la el în cameră și singur.

Princesa

Antonio, sigur, rece și distant
L-o fi jicnit, și-l știi ce'nflăcărat e.

Leonora

Imi vine-a crede. De cum a intrat
I-am și văzut-o cuta scrisă 'n frunte.

Princesa

Cum nu știm s'ascultăm de 'ndemnul tainic
Al inimii care ne spune clar!
Șoptește 'n noi un spirit din adânc,
Șoptește 'ncet, dar lămurit ne-arată
Ce să urmăm, de ce să ne ferim.
De-azi dimineață mi-a părut Antonio
Mult mai tăios și 'nchis ca de-obicei.
O presimțire am avut când Tasso
S'a dus spre el. Privește-i pe-amândoi:
Infățișare, glas, figura, mersul,
Deosebiți în totul unul de-altul,
Nu văd cum s'ar atrage între ei.
Nădejdea totuși m'amăgea, vicleana:
Că sunt cu judecată amândoi,
Sunt culți, sunt luminați. Ce legătură-i
Mai trainică decât a celor buni?
Eu l-am trimis pe tânăr. S'a'nvoit;
Ce cald și ce cu drag m'a ascultat!
De-aș fi vorbit atunci și cu Antonio!
Am pregetat. Nici timp nu prea era,

www.dacoromanica.ro

M'am şi sfiit, la primele cuvinte
Ca să insist vorbindu-i mult de dânsul.
Mi-am zis că au cuviinţă, demnitatea
Purtării alese care-aruncă punte
Şi 'ntre duşmani. Nu m'aşteptam un om
Aşa 'ncercat, să aibă isbucniri
Atât de tinereşti. Dar s'a'ntâmplat.
Tot n'am scăpat de ce-mi fusese teamă;
O, sfătueşte-mă ce-i de făcut.

Leonora

Cât e de greu îţi dai tu însăţi seama
Din ce mi-ai spus. Aici nu este vorba
De-o ne'nţelegere 'ntre doi egali.
S'ar linişti prin grai, iar la nevoe
Şi armele i-ar pune lesne capăt.
Sunt prea deosebiţi; de mult văzusem, —
Şi sunt duşmani tocmai fiindcă natura
N'a plămădit din ei un singur om.
De-ar fi deştepţi, în interesul lor,
De 'ndată ar lega prietenie:
Ar face una şi prin viaţă-ar trece
Mai tari, mai siguri şi mai cu plăcere.
Aşa speram, dar văd că în zadar.
Oricum ar fi, dar vrajba trebue
Inlăturată totuşi pacea nu e
In siguranţă nici de azi pe mâine.
Mai bine-ar fi ca Tasso pentr'un timp
Să plece. Şi de-ar fi cumva să meargă
La Roma ori Florenţa, îl găsesc
In două sau trei săptămâni şi eu,
Şi ca prietenă-l voiu îndruma.
Iar tu 'ntre timp ai grijă de Antonio
Ce s'a înstreinat de noi, şi cată
Să ni-l apropii iar. In felu-acesta,

www.dacoromanica.ro

Ce astăzi ne-ar părea cu neputinţă,
Ni-l va da timpul care poate multe.

Princesa

Te 'nconjuri tu cu toată bucuria
Iar eu duc lipsa. Ce dreptate-i asta?

Leonora

Nu-ţi va lipsi nimic decât aceea
De care 'n cazul tău tot nu te bucuri.

Princesa

Cu calm să isgonesc pe un prieten?

Leonora

Păstrezi ce'n aparenţă isgoneşti.

Princesa

Dar frate-meu nu va voi să-l lase.

Leonora

Dac'o vedea aşa ca noi, îl lasă.

Princesa

Ce greu să te condamni într'un prieten!

Leonora

Prin jertfa ta scapi însă pe prieten.

Princesa

Nu-ţi dau cuvântul c'are să se'ntâmple.

www.dacoromanica.ro

Leonora

Atunci aşteaptă-te la şi mai rău.

Princesa

Mă chinueşti — şi fără de folos.

Leonora

Rămâne de văzut cine se'nşală.

Princesa

De-o fi să fie, altul hotărască!

Leonora

Dar tu când hotărăşti, ţi'nvingi durerea.

Princesa

Să hotărăsc nu pot, dar dac'ar fi,
Măcar să nu lipsească multă vreme.
Să ne'ngrijim de el, Eleonora,
Să nu ducă vreo lipsă'n viitor,
Iar Ducele, şi cât o sta departe,
Să-i dea 'ntreţinerea, ca pân' acum.
Vorbeşte cu Antonio; poate mult
Pe lângă frate-meu; şi cearta lor
N'o va extinde şi asupra noastră.

Leonora

Cuvântul tău ar cântări mai greu.

Princesa

Ştii bine, Leonora, nu mi-e lesne
Cum îi e sorii mele din Urbino,

www.dacoromanica.ro

Să rog pentru ai mei și pentru mine.
Trăesc retrasă și nu cer nimic.
Iau dela frate-meu, mulțumitoare,
Ce poate, ce dorește el să-mi dea.
Pe vremuri mă mustram adeseori;
Acum, e drept, m'am mai obișnuit.
Știu o prietenă cum îmi spunea :
Ești desinteresată; da, frumos,
Nimic de zis. Dar te grăbești să fii
Și cu nevoile prietenilor tăi.
Admit că e așa, și sunt silită
Ca să îndur pân'și mustrarea asta:
Cu-atât mai mult mă bucur că acuma
Pot să-mi ajut prietenul și'n fapt:
Imi vine moștenirea dela mama,
Și-atunci cu drag îi pot fi de folos.

Leonora

Și eu, Domniță, voiu fi în măsură
Să pot să-i dovedesc prietenia.
E singur, n'are-un rost; de-i va fi greu,
Voi ști să-i pot veni într'ajutor.

Princesa

Atuncea ia-l. De-o fi ca să-mi lipsească,
Tot mai degrabă ți-l las ție 'n seamă!
Da, văd și eu, e singura ieșire.
Așa dar leacu-l aflu și acum
Tot în durere? Asta mi-a fost soarta
De tânără. M'am și obișnuit.
Nu doare-atât să pierzi o fericire
Când n'ai avut-o niciodată-a ta.

Leonora

O, cât aș vrea să poți fi fericită !
O meriți.

www.dacoromanica.ro

Princesa

Fericită, Leonora ?
Dar cine-i fericit? — Ar fi s'o spun
De frate-meu; cu sufletul lui mare
Își duce soarta dârz și cu tărie
Chiar dacă nu i-a dat ce merita.
E sor' mea din Urbino fericită?
Frumoasă, demnă, inimă de aur,
Bărbatului mai tânăr decât dânsa
Nu-i dă copii. El nu s'a plâns; e-acelaș,
Dar bucurie nu e'n casa lor.
La ce bun toată-'nțelepciunea mamii?
Cultura vastă, spiritu-i înalt
Au apărat-o-atunci de eresie?
Ne-au luat de lângă ea; Murind, nu ne
Lăsă copiilor nici mângăerea
Că s'a'mpăcat cu Dumnezeu la urmă.

Leonora

Nu te uita mereu numai la lipsuri;
Privește ce-i rămâne fiecărui!
Și ce n'ai tu, Domniță?

Princesa

Spune, cè am?
Răbdare, Leonora, da, 'n tot felul, —
Din tinerețe. Când prieteni, frații,
Se bucurau pe la serbări, de jocuri,
Eu, suferindă, lâncezeam în pat.
Trăind cu suferința, învățai
Ce-i resemnarea. In singurătatea-mi
O desfătare doar îmi rămânea :
Plăcerea cântului. Eu în de mine
Imi legănam în cânt, încetișor
Durerea, dorul, orice năzuințe.

www.dacoromanica.ro

Se preschimba durerea'n mulţumire,
Melancolia chiar, în armonie.
Dar nici de-atâta n'avui parte mult timp,
Căci medicul îmi interzise brusc
Ca să mai cânt. Şi sufeream, trăiam
Lipsită de unica mângâere.

Leonora

Dar câţi prieteni ţi-ai făcut! Şi-acum
Eşti bine, plină iar de dor de viaţă.

Princesa

Sunt bine? Vrei să zici că nu-s bolnavă,
Şi am prieteni credincioşi de care
Mă bucur. Mai aveam şi un prieten...

Leonora

E încă-al tău.

Princesa

Dar îl voiu pierde 'ndată.
Ştiu clipa 'n care l-am văzut întâi
Că n'am s'o uit: Abia mă ridicasem
După-o zăcere grea; dureri şi boală
Abia trecuse. Calm priveam, sfioasă
Spre viaţă iar, mă bucuram de soare,
De-ai mei, sorbind înviorată iarăşi
Curatul balsam al nădejdii sfinte.
Prindeam curaj să văd în viaţă mai
Adânc; mă 'ntâmpinau din depărtare
Fiinţe dragi, — când, Leonora, — atunci chiar,
Şi sora mea veni să mi-l prezinte
Pe tânăr. Cum venea cu el de mână,
Ca să-ţi spun drept, simţii că-mi intră 'n suflet
Şi că pe veci acolo va rămâne.

www.dacoromanica.ro

Leonora

Domniță, nu-i de ce să-ți pară rău.
A recunoaște pe-un ales e un câștig
Pe care nime'n lume nu ni-l ia.

Princesa

Dar teme-te de prea frumos și-ales!
E ca o flacără ce prinde bine
Doar cât e pusă ca să-ți ardă 'n vatră
Sau ca să-ți lumineze dintr'o torță;
E-un ideal, — cum te-ai lipsi de el?
Dar când ar alerga deslănțuită
Și-ar pustii, ce jale! — Lasă-mă!
Prea multe spun, mai bine ți-aș ascunde
Cât sunt de slabă, cât sunt de bolnavă.

Leonora

Când sufletu-i bolnav, destăinuirea
Și plânsu-l vindecă cel mai degrabă.

Princesa

De-ar fi așa, atunci mă vindec lesne:
Mă'ncred în tine mai presus de-orice.
Da, draga mea, chiar de m'aș hotărî
Să plece, de pe-acum o simt durerea
Nemărginită-a zilelor când știu
Că-mi va lipsi unica bucurie.
Când soarele nu-mi va mai lua din ochi
Imaginea-i ca'n vis transfigurată, —
Nădejdea de-al vedea când n'o'ncolți
In gându-abia trezit și dornic totuși,
Privirea 'ntâi în van când l-o căta
In umbra rourată a grădinei!
Ce mulțumire-adâncă în dorința

www.dacoromanica.ro

De-a ști că-l văd în fiecare seară!
O, cum creștea, când ne vedeam, nevoia
Mai mult să ne cunoaștem și 'nțelegem,
Când gândul tot mai mult ni se'nstruna
In armonii din ce în ce mai rare!
Ce 'ntunecime mi se lasă-acum!
Splendoarea soarelui, avântu-acela
De zile mari și strălucirea lumii
Cu miile-i de-aspecte, 'mi par pustii,
Le 'nghite ceața care mă'mpresoară.
O zi-mi părea atunci o viață 'ntreagă,
Tăceau neliniști, presimțiri tăceau;
Plutind ca'n vis, ne lăsam duși în voe
Pe vălurele-ușoare, fără vâsle:
Acum, în turburele zilei, spaima
De viitor îmi năpădește 'n suflet.

Leonora

Prietenii se 'ntorc în viitor,
Cu ei și bucuria, și norocul.

Princesa

Mă mulțumeam doar să păstrez ce am;
Un schimb te-amuză, dar cu ce te-alegi!
N'am fost nicicând setoasă să-mi vâr mâna
In urna cea cu sorți din lumea largă
Pentru te miri ce-obiect la întâmplare
Să-mi stâmpere un dor ce nu-l cunosc.
E scris să-mi fie drag; prin el simt viața
Că'nseamnă viață cum n'a fost nicicând.
Imi tot spuneam întâi: fugi, fugi de el!
Și dând să fug, m'am apropiat mai mult,
Ce dulce-atrasă, cât de pedepsită!
Ce bun nespus, ce bun de preț îmi scapă, —
Și-un spirit rău în loc de voioșie
Imi toarnă-un șir întreg de-amărăciuni.

www.dacoromanica.ro

Leonora

Cuvântul meu de nu te-alină, sigur
Puterea tainică răsfrântă 'n lume,
Şi vremea care trece, te-or reface.

Princesa

Da, e frumoasă lumea! Necuprinsu-i
E câmp deschis pentru atâta bine!
Ah, dece pare că se 'ndepărtează
Doar cu un pas de noi, şi-ademeneşte
Sfiosul nostru dor de-alungul vieţii
Tot pas cu pas, pân' suntem la mormânt!
Ce rar e, oamenii ca să-şi găsească
Chiar ce părea că le e destinat!
Ce rar să stăpânească iar un bun
Ce, fericiţi, l-aveau cândva în mână!
Se smulge dela noi ce ni se dase,
Dăm drumul, noi, la ce am prins setoşi.
Norocul poate-o fi, dar nu-l cunoaştem,
Sau de-l cunoaştem, nu-l ştim preţui.

SCENA III

Eleonora, singură.

Leonora

Mă doare de-un atât de nobil suflet!
Ce trist noroc şi ce mărinimie!
Ea pierde, şi gândeşti tu să câştigi?
Era nevoe chiar ca el să plece?
Sau tu faci tot, ca să rămâi stăpână
Doar tu pe-o inimă şi un talent
Ce pân'acum le împărţeai cu alta,
Şi nu egal? — Se cade să faci asta?

www.dacoromanica.ro

N'ai tot ce vrei pe lume? Ce-ţi lipseşte?
Soţ şi copil, rang, frumuseţe, — avere?
Le ai pe toate, şi-l mai vrei pe el
Pe lângă toate astea. Il iubeşti?
Da, altfel ce te-ar face ca să nu
Renunţi la el? Mărturiseşte-ţi-o! —
Ce minunat să te poţi oglindi
In aşa spirit! Nu e îndoit
De mare fericirea, cântul lui
Când te înalţă 'n slavă pân' la cer?
Abia atuncea eşti de invidiat.
Eşti nu doar fiindcă ai ce mulţi doresc,
Ci fiindcă te ridică 'n văzul lumii.
Sunt ochii ţării aţintiţi pe tine, —
E cea mai 'naltă culme-a fericirii.
Doar *Laura* e numele pe care-l
Şoptesc orişice inimi simţitoare?
Petrarca doar putea diviniza
Pe prea frumoasa lui necunoscută?
Şi cine-i cel să stea alături de-un
Aşa prieten? De e 'n cinste astăzi,
Mai mult îl va cinsti viitorimea.
Ce măreţie, 'n strălucirea vieţii
Să-I ai alături! Şi aşa, cu el,
S'aluneci cu încetu'n viitor!
Nici timpu-atunci ,nici vârsta nu te-ating,
Nici deşănţata faimă chiar, pe care
Capriciul zilii-o mână 'ncoaci şi 'ncolo!
In cântul lui, ce-i trecător rămâne:
Frumoasă, fericită-ai fi şi când
De mult te-ai stins cu tot ce-a fost odată.
Al meu va fi, — Ei nu îi iau nimica:
Iubirea ei pentru-acest om de geniu
Şi-o simte ca oricare din iubiri:
Pierit ca raza lunii-i luminează
Drumeţului cărările în noapte;
Nu încălzeşte, nu revarsă 'n juru-i

www.dacoromanica.ro

Plăcerea de-a trăi. S'o bucura
Ştiindu-l dus, să-l ştie fericit,
Tot cum s'a bucurat că-l vede zilnic.
Şi-apoi, cu el, nici n'am de gând să mă
Instreinez de ea, şi nici de Curte.
Mă 'ntorc din nou şi i-l aduc din nou.
Am hotărît! — Dar iată-l pe ursuzul;
Să văd, n'oiu isbuti să-l îmblânzesc?

SCENA IV

Leonora, Antonio.

Leonora

Ne-aduci război, nu pace; mai să credem
Că vii din tabără, din bătălie
Unde decide forţa brută, pumnul,
Iar nu din Roma unde 'nţelepciunea
Demn face semnul binecuvântării
Şi îşi supune lumea la picioare.

Antonio

Frumoasă-amică, dacă'ndur mustrarea,
E că şi scuza nu e prea departe.
E primejdios când te arăţi prea mult timp
Tot înţelept şi cumpătat. Pândeşte
Alăturea de tine geniul rău
Ce-şi vrea şi el din timp în timp cu forţa
O jertfă. Din păcate de-astă dată
Imi supăr şi prietenii cu asta.

Leonora

Atât te-ai ostenit pentru streini,
Atent la fiecare gând al lor,

www.dacoromanica.ro

Că azi când îţi revezi prietenii,
Te cerţi cu ei şi-i ţii tot de streini.

Antonio

Iubită-amică, asta-i grozăvia:
Cu oamenii streini ne stăpânim,
Ne controlăm ca să le fie 'n plac
Ce urmărim şi să ne dea ce cerem.
Dar cu prietenii nu ţinem seama;
Contezi pe 'ngăduinţă, mai te-apucă
O toană, toana dă în ceartă,
Şi 'n felu-acesta poate că-i rănim
Tocmai pe-aceia ce ne sunt mai dragi.

Leonora

Te regăsesc în cugetarea asta
Şi-mi pare bine, dragul meu prieten.

Antonio

Mi-e ciudă, crede-mă, că mi-am pierdut
Azi cumpătul de tot. Dar recunoaşte-mi:
Tu, om de muncă, seara 'ntr'un târziu
Când te întorci înfierbântat de trudă
Acasă spre un pic de-odihnă, şi —
Nerăbdător să te lungeşti la umbră
Vezi că un trântor s'a lungit cât poate
La umbra ce-o visai, — ca om ce eşti
Nu te apucă-un rău din piept în sus?

Leonora

De-i rău-atât de omenesc cât spui,
Atunci şi umbra 'mparte-o cu un om
Ce-ţi îndulceşte-odihna, te dispune
Cu-o convorbire într'un grai plăcut.

www.dacoromanica.ro

E mare arborele ce dă umbra.
Ai loc destul să nu te vâri într'altul.

Antonio

La ce bun, Leonora, să vorbim
Tot în simboluri şi în comparaţii?
Destule bunuri sunt în lumea asta
Să le cedezi şi să le 'mparţi cu altul,
Dar e-o comoară care n'o dai lesne
Decât doar unuia de mare merit,
Şi-o alta ce de bună voe n'o dăm
Nici celui mai cu merite din toţi —
De-i întreba cari sunt comorile,
E laurul, cealaltă e femeea.

Leonora

Cununa de pe capul tânărului,
Ea te-a rănit, pe tine, om cu greutate?
Dar pentru truda, arta poesiei,
Puteai găsi răsplată mai modestă?
Căci pentr'un merit dincolo de-uman
Plutind imaterial, în armonii doar
Şi în imagini fine, vaporoase,
Se cade tot cu un simbol frumos
Şi tot cu graţie să-l răsplăteşti.
Cum rimele-i abia ating pământul,
Supremul dar abia-i atinge fruntea.
O ramură sterilă este darul
Ce-admiratorii 'n neputinţa lor
I-o 'ntind în semn de răsplătirea cea
Mai potrivită. Nu i-ai invidia, cred
Aureola dimprejurul frunţii
Vre unui mucenic pleşuv. De-ai da
Tu lauri, sigur că ar fi simbol
Al suferinţei, nu al fericirii.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Vrea răpitoarea-ți gură să mă 'nveţe
Să am dispreţ de vanitatea lumii?

Leonora

Nu eu am să te 'nvăţ să preţuești
Un bun la justa lui valoare. Totuși
Din când în când și unui înţelept
Ca și oricui, e bine să-i arăţi
Un bun ce-l are, în lumina justă;
Tu mare om, să vrei un simulacru
Numai, de glorie și de favoare?
Căci meritul cu care 'ndatorezi
Pe principe și cei ce ţin de tine,
E viu, real, și-atuncea și răsplata
Vrea ca să fie vie și reală.
Tu 'n loc de lauri, ai încrederea
Stăpânului, povara dulce, care
Oricât de grea, n'apasă greu pe umeri.
Increderea din jur e faima ta.

Antonio

Bun, — dar favoarea ce ţi-o dă femeea?
Sau ai să mi-o descrii ca de prisos?!

Leonora

Cum vrei s'o iei; tu însă nu-i duci lipsa;
Și mai ușor ar fi ca tu să te lipseşti
Decât cellalt ce-i mai nepriceput.
Hai, spune: cum ar face o femee
Să se 'ngrijească 'n felul ei de tine
De-ar fi cumva ca să și-o pună 'n gând?
Tu eşti tot ordine și siguranţă,
Ţi-ai grija ta, ai grijă și de alţii.

www.dacoromanica.ro

Ai tot ce-am vrea să-ți dăm. Cât timp cellalt
Ne dă de lucru în ce suntem tari:
Mii de nimicuri îi lipsesc pe care
Cu drag le poate face o femee.
Cămăși de lux și haine de mătase
Cu ceva broderie, nu-i displac.
Gătit se simte bine, mai ales
Că ștofe ordinare, de valeți,
Nu fac de el. El vrea să vadă numai
Ce este fin și bun, frumos și nobil;
Dar n'are și putința să le aibă,
Sau dac'o are, n'are-atunci putința
Să le păstreze: Veșnic duce lipsă:
De bani, de îngrijire; uită-un lucru ici,
Un altul colo. Barem când se 'ntoarce
Dela vreun drum, ori că trei sferturi din
Bagaje le-a pierdut, ori că i le-a
Furat un servitor. Și-așa, Antonio,
Ii porți mereu de grijă, iarnă-vară.

Antonio

Și ți-e mai drag cu cât îi porți de grijă.
Ce tânăr fericit! Pân' și cusururi
Să-i treacă drept virtuți, iar ca bărbat
Să facă pe copilul, încă mândru
De orice stângăcie drăgălașe.
Mă vei ierta, frumoasa mea amică,
De-oiu fi cumva ironic înc'odată:
Mi-ascunzi ceva: ascunzi că-și ia 'ndrăsneli
Și că e mai viclean decât îl credem.
Se laudă cu două cuceriri;
Când ici, când colo spune-o vorbă dulce.
Așa ușor să prindă așa inimi!
Să fie de crezut?

www.dacoromanica.ro

Leonora

Dar asta 'nseamnă
Că e'ntre noi doar camaraderie.
Şi zi c'ar fi un schimb chiar de iubire; —
N'ar fi că răsplătim simţirea care
Uitându-se pe ea, se dărueşte
In tot, trăind numai pentru prieteni?

Antonio

'Nainte! Răsfăţaţi-l şi mai mult
Şi luaţi-i egoismul drept iubire.
Jicniţi pe cei ce vi se devotează
In totul; daţi-i vanitosului
Tributul vostru, şi distrugeţi cercul
Prieteniei celei încercate.

Leonora

Nu-i ţinem parte până într'atât.
Să crezi că îl mustrăm ades şi 'n multe.
Am vrea să-l facem să se bucure
Mai mult în el, ca bucuria lui
S'o dea apoi şi lumii. Ştim noi bine
Anume 'n ce l-am mai putea mustra.

Antonio

Da-l lăudaţi şi 'n ce-ar fi de mustrat.
De mult îl ştiu; l-am judecat de 'ndată,
Căci e prea încrezut să se ascundă:
Aci se-afundă 'n el ca şi când lumea
Intreagă-ar fi în el şi ca şi când
I-ajunge lumea lui şi totu'n jur
Dispare. Uită tot, dă cu piciorul
La tot şi se complace în de el, —
Dar, brusc, ca o scânteie ce-ar aprinde

www.dacoromanica.ro

O mină, — din durere, bucurie,
Mânie-ori năzăreală, isbucneşte:
Atunci ar vrea s'adune tot, să strângă toate,
Şi orice i-ar abate vrea de 'ndată:
Să iasă din pământ, aşa, 'ntr'o clipă
Un lucru care-ar fi crescut în ani,
Şi într'o clipă să înfăptuiască
Ce ani de trudă n'ar fi 'nfăptuit.
Işi cere imposibilul şi lui
Doar ca să-l poată cere dela alţii.
Raţiunea ultimă a tot ce este
Ar vrea s'o prindă 'n eul lui, — dar asta
Doar unul la milioane isbuteşte —
Şi el nu-i omul; cade pân la urmă,
Nimic n'a învăţat; recade 'n el.

Leonora

Nu-i face rău nicicui, doar sie însuşi.

Antonio

Şi totuşi face rău, şi încă mult.
Poţi tu să negi că 'n clipa când l-apucă
O năvârlie, nu bălăcăreşte
Şi nu bârfeşte şi pe prinţ, şi pe
Princesă chiar, şi ori pe cine-i vine?
E drept că pentru-o clipă numai, da;
Dar clipa-aceea vezi că se repetă.
Nu-şi pune frâu nici gurii, nici simţirii.

Leonora

Eu mă gândeam că dac'ar fi să plece,
Să stea deoparte pentru câtva timp,
I-ar fi şi lui, şi altora mai bine.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Ştiu eu? Şi da, şi nu. Dar chiar acuma
Nu văd momentul. Crede-mă, n'aş vrea
Să cadă toată vina-asupra mea
Şi să se creadă eu că-l isgonesc.
Nici gând n'am să-l gonesc. Din partea mea
Rămâie liniştit aci la Curte.
Iar dacă' o vrea ca să cădem la pace
Şi s'o 'nvoi ca să-mi urmeze sfatul,
Ne vom acomoda pe cât se poate.

Leonora

Acum şi tu vrei să 'ndrumezi un spirit
De care adineaori disperai.

Antonio

Sperăm mereu. In orişice privinţă,
Să speri mai bine decât să disperi.
Orice e cu putinţă. Ce poţi şti?
Il vede prinţul cu ochi buni. Rămâie!
Iar de ne-om înşela asupra lui,
L-om tolera, cum tolerăm pe-atâţia!

Leonora

Atât de larg şi nepărtinitor
Nu te credeam. Ce bruscă convertire!

Antonio

Un privilegiu lasă-i-l şi vârstii:
Că dacă totuşi eşti supus greşelii,
Să poţi s'o simţi şi să-ţi revii degrabă.
Tu 'ntâi te-ai ostenit ca să ne 'mpaci
Pe amândoi; acuma eu te rog.

www.dacoromanica.ro

Fă tot ce poţi ca să-şi revină 'n fire
Şi să vedem iar liniştea deplină.
Chiar eu voiu face 'ntâiul pas, de 'ndată
Ce tu-mi vei spune că s'a liniştit
Şi că prezenţa mea nu-l va 'nteţi
Mai rău. Dar ce ţi-ai pus în gând,
Acum s'o faci, căci chiar în seara asta
Alfons se 'ntoarce la oraş, iar eu
Il însoţesc. Aşa, — rămâi cu bine!

SCENA V

Leonora, singură.

Leonora

De astă dată greu să ne 'nvoim!
Nu; astăzi, interesul tău cu-al meu
Nu merg chiar mână 'n mână. Am doar timpul
Să-l caut şi conving pe Tasso. Iute!

www.dacoromanica.ro

ACTUL IV

CAMERĂ.

SCENA I

Tasso, singur.

Tasso

Te-ai deşteptat din vis şi amăgirea
Fermecătoare te-a şi părăsit?
In ziua de supremă încântare
Te-a prins în mreje-un somn cu vise rele
Care te ţine parcă în cătuşe?
Eşti treaz? Visezi? Unde sunt clipele
Când îmi puneau cununi de flori pe plete
Şi zilele când liber, gându'ntreg
Se avânta'n albastrul bolţei sus?
Te pipăi, dă, trăeşti şi simţi; te pipăi
Şi nu ştii dacă mai trăeşti.
E vina mea? E vina altuia
Că astăzi stau aci ca vinovat?
E-o crimă ce-am făcut, de-o ispăşesc?
Iar vina mea nu-i mai degrabă-un merit?
Cum l-am zărit, nutrii doar gânduri bune
Tot cu nădejdea că nu s'ar putea
Să nu fii om când eşti cu chip de om.
Cu drag m'am dus spre el, dar m'am isbit
De-un zăvorit şi 'nchis, făr' de simţire.

www.dacoromanica.ro

Şi totuşi, cât de bine chibzuisem
Cum să-l întâmpin pe acel de care
De-atâta vreme mă feream mereu!
Dar orişice s'ar fi 'ntâmplat cu mine,
Un fapt rămâne sigur şi 'n picioare:
Am revăzut-o! Am văzut-o aeve!
Şi mi-a vorbit. Am auzit-o sigur.
Privire, glas, cuvintele-i suave
Rămân în veci; nu mi le pot răpi
Nici timp, nici soartă, nici nefericire.
Simţirea mea dacă s'a avântat
Prea aprigă, şi prea năvalnică,
Trădându-şi patima care mă arde
In piept, nu-mi pare rău, chiar dacă 'n veci
S'ar nărui nădejdea vieţii mele.
M'am dat cu totul ei, urmându-i semnul
Ce-avea să mă asvârle în pieire.
Dar fie! Am fost demn în ochii mei
De 'ncrederea-i unică, ce-mi dă viaţă, —
Mi-o dă 'n chiar clipa ce-mi deschide crudă
O poartă neagră şi 'ndoliată către
Un lung exil. — Dar nu mai pot nimic!
Mi-apune dintr'odată soarele
Norocului visat. Mă ocoleşte
Privirea dragă-a prinţului. Rămân
Pierit pe-o cărăruie stearpă, 'ngustă;
Roesc în stol în juru-mi negre păsări
Insoţitoare-a nopţii de când lumea,
Impresurându-mă c'un şuer straniu.
Oh, paşii încotro să mi-i îndrept,
Să fug de-atât desgust ce mă 'nconjoară,
Să ocolesc abisul ce-mi stă 'n faţă?

www.dacoromanica.ro

SCENA II

Leonora, Tasso.

Leonora

Ce-a fost cu voi? Ce neastâmpăr, Tasso,
Ce bănuială te-a 'ndemnat aşa?
Cum s'a 'ntâmplat? Toţi suntem uluiţi.
Tu, fire blândă, îndatoritoare,
Ochi ager, judecată dreaptă, ce
Dă fiecărui ce i se cuvine,
Tu, sânge rece, care 'nduri ce-alesul
Indură lesne, mândrul niciodată, —
Ce-ţi stăpâneşti şi gura, şi simţirea, —
Prieten drag, nu te mai recunosc.

Tasso

Dar dacă toate astea le-am pierdut,
Iar pe prieten ce-l ştiai bogat
Il regăseşti deodată cerşetor?
O, ai dreptate, nu mai sunt eu-însumi,
Chiar dac' aş fi acelaş din trecut.
E o şaradă-ai zice, totuşi nu e.
Şi luna blândă ce te 'ncântă noaptea
Şi-ţi farmecă şi ochiul, şi simţirea
Cu strălucirea ei, nu mai e ziua
Decât un norişor firav şi searbăd.
Eu am pălit subt strălucirea zilei;
Voi mă cunoaşteţi, eu nu mă cunosc.

Leonora

Ce-mi spui, aş înţelege, dragul meu,
Dar nu şi *cum* o spui. Explică-te...
Ursuzu-acela te-a putut jicni
Atât de rău, încât acuma nici
De noi nu vrei să mai auzi? Hai, spune.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Nu eu sunt cel jicnit, ci precum vezi,
Sunt pedepsit că eu l-aș fi jicnit.
Asprimea multor vorbe s'ar curma
Prin spadă, — da, — dar sunt un deținut eu.
Nu cred să știi, — o, nu, nu tresări:
In carceră îl vezi tu pe prieten.
Ca pe-un copil mă pedepsește prințul;
Iar ca să-l judec, nu știu, parcă nu pot.

Leonora

Tu prea o iei în tragic. Nu faci bine.

Tasso

Atât de slab mă crezi, și de copil
Ca asta să mă desrădăcineze?
Nu faptu'n sine m'a mâhnit atât,
Ci doar însemnătatea-i pentru mine.
Dați liber frâu dușmanilor și cui
Mă gelozește. Libertate-aveți!

Leonora

Ești prea bănuitor, și prea în multe!
De asta m'am putut încredința.
Nici chiar Antonio nu te dușmănește
Cum crezi tu. Supărarea de-astăzi l-a...

Tasso

Pe-aceea s'o lăsăm. Vorbesc doar de
Antonio cum a fost și cum rămâne.
Mă 'nfurie cât de țeapăn înțelept e
Și cum în toate face pe maestrul.
In loc să vadă dacă cel ce-ascultă
Nu e pe drumul bun dintru'nceput,

www.dacoromanica.ro

Iți spune lucruri care le simțeai
Mai bine tu, și nici nu mai ascultă
Nimic ce-i spui, nici nu te ia în seamă.
Să fii disprețuit de-un îngâmfat.
Ce surâzând te trece cu vederea!
Nu sunt destul de matur și 'nțelept
Să pot să 'ndur și să-i întorc surâsul!
Acum ori mai târziu, o isbucnire
Era de așteptat; iar mai târziu
Era cu-atât mai rău. Stăpânul doar,
Pe el îl recunosc, el ce-mi dă totul;
De el ascult, nu știu de-un alt maestru.
Vreau libertate 'n gând și năzuințe,
Destul ne îngrădește lumea 'n fapte.

Leonora

Te prețuește-ades vorbind de tine.

Tasso

Mă cruță, vrei să spui, fin și 'nțelept.
Mi-e și mai ciudă, fiindc'atâta de
Mieros și drămuit vorbește, 'ncât
Intoarce lauda 'n ocară, și
Te face de nu te-ar scârbi nimic
Ca lauda din gura lui.

Leonora

Cum nu
L-ai auzit vorbind cândva de tine
Și de talentul ce natura ți
L-a dat mai mult ca orișicui! Da, simte
Ce ești, ce 'nsemni, și prețuește totul.

Tasso

O, crede-mă, pe-un egoist îl roade
Orișice-ar face, chinul geloziei!

www.dacoromanica.ro

Astfel de om ţi-ar trece cu vederea
Avere, rang, onoruri; Se gândeşte
Că astea dac'ar vrea le poate-avea
Prin stăruinţă şi ceva noroc.
Dar ceea ce doar providenţa-ţi dă
Şi n'ai putea-o 'n niciun fel avea:
Nici prin strădanii, trudă, — nici prin aur,
Prin spadă, 'nţelepciune-ori stăruinţă,
Nu, asta nu ţi-o iartă niciodată...
Şi nu m'ar gelozi? Un dârz ce-ar vrea
Să ia cu-asalt favoarea muzelor?
El care fiindcă 'nşiră gândurile
Poeţilor, se crede el poet?
Mai lesne mi-ar ierta favoarea prinţului
Deşi-ar capta-o toată pentru el
Decât talentul care providenţa
Il dete junelui fără de sprijin.

Leonora

O, de-ai vedea atât de clar ca mine!
Te 'nşeli; nu este-aşa cum îl vezi tu!

Tasso

Mă 'nşel asupra lui? Cu-atât mai bine.
Il socotesc duşmanul cel mai aprig.
Aş fi nemângâiat să trebuiască
Să-mi îndulcesc părerea. Nebunie
Să judeci drept; înseamnă să-ţi falşifici
Tot cugetul. Sunt oare oamenii
Atât de drepţi cu noi? Nu, sigur nu.
In eul lui îngust îşi simte omul
Două nevoi: sunt ura şi iubirea.
Nu-i trebue şi noaptea ca şi ziua?
Şi somnul ca şi veghia? Nu, de-acum
'Nainte omu-acesta îmi va fi
Obiectul urii mele ne'mpăcate.

www.dacoromanica.ro

Imi face-o fericire ca să-l judec
Din ce în ce mai rău.

Leonora

Numai atât
Că 'n felu-acesta, drag prieten, nu văd
Cum ai trăi la Curte 'n viitor.
Il ştii ce 'nseamnă, trebue să 'nsemne.

Tasso

In ce măsură sunt, frumoasă-amică,
Eu de prisos aci, o ştiu de mult.

Leonora

Dar nu eşti, nu; nici n'ai să fii vreodată.
Ştii bine prinţul şi princesa cât
De mult doresc ca să te aibă-aci.
Chiar sora din Urbino, când te vede,
Se bucură tot ca şi pentru-ai ei.
Toţi ţin la tine, toţi te preţuesc,
Nu e niciunul să nu creadă 'n tine.

Tasso

Ce 'ncredere e asta, Leonora?
Dar despre Stat mi-a spus ceva vreodată?
Chestiuni de stat? Nu; oridecâte ori
Era ceva şi în prezenţa mea
Se sfătuia cu sora şi cu alţii,
Nimic nu mă 'ntrebau, ci auzeai:
Să vină-Antonio! Să-i scriem lui
Antonio! Să 'ntreb şi pe Antonio!

Leonora

Te plângi în loc să mulţumeşti! Dar dacă
Te lasă să te odihneşti în voe,
Gândeşte că-ţi aduce o cinstire.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Da, odihnesc că nu sunt de folos.

Leonora

Eşti de folos-chiar fiindcă odihneşti.
Aduni într'una 'n tine griji, mâhniri
Şi ţi le strângi la piept ca pe-un copil!
Mă tot gândeam — dece nu aş gândi-o
Aşa cum văd: In raiu-acesta unde
Norocu-a vrut să te sădească, nu eşti
La largul tău. O, Tasso, E un sfat?
Să spun ce cred? Mai bine ai pleca...

Tasso

Nu, nu-ţi cruţa bolnavul, soră dragă!
Intinde-i leacul, fără să te uiţi
Că e amar. — Ci să se vindece,
Atât să te gândeşti, de-mi vrei un bine.
Şi eu văd bine că s'a terminat.
Tot eu să-l iert pe el, el nu mă iartă!
Nevoe au de el, de mine nu!
El e 'nţelept, eu, din păcate, nu sunt.
Lucrează să mă sape, -- eu nu 'ncerc
Nimic să-l sap pe el. Prietenii
Se uită calm, iaú lucrurile 'n glumă,
Stau lăsătorí în loc să ia măsuri.
Crezi că ar fi să plec, — eu cred la fel.
Vă las cu bine. Am s'o 'ndur şi asta.
Vă despărţiţi de mine, — voiu găsi
Şi eu curaj să mă despart de voi.

Leonora

Din depărtare mult mai clar vezi totul
Ce în prezent îţi pare turbure.

www.dacoromanica.ro

Iți vei da seama cât de drag ni-erai
La toți, ce 'nseamnă o prietenie
Adevărată, și că lumea largă
Nu-i va putea înlocui pe-ai tăi.

Tasso

Rămâne de văzut! De mic îi știu
Pe oameni ce ușor te lasă 'n drum
Năpăstuit, și-și văd de drumul lor
Ca soarele, ca luna și cei mari.

Leonora

De-ai vrea să mă asculți, vezi, nu mai trece
Prin experiența asta tristă înc'odată.
Ascultă-mi sfatul: du-te la Florența
Intâi și 'ntâi, unde-o prietenă
Te va 'ngriji prietenește. Eu,
Fii sigur, mă 'ngrijesc. In două zile-l
Găsesc pe soț acolo; ne va fi
La amândoi o mare bucurie
De te-oiu aduce să te-avem cu noi.
Ce să-ți mai spun? Mai e nevoe, când
Tu știi de care prinț ai să te-apropii,
Și știi ce oameni mari ai să 'ntâlnești
In splendidul oraș — și ce femei!
Țaci? Stai pe gânduri? Hotărăște-te!

Tasso

E minunat ce-mi spui și corăspunde
In tot dorinței ce-o nutream în taină.
Dar mi-e prea nou. Te rog să-mi dai răgazul
Să mă gândesc. Și-am să-ți răspund degrabă.

Leonora

Cu ce speranțe plec și pentru tine,
Și pentru noi, și pentru casa-aceasta!

www.dacoromanica.ro

Gândeşte! După ce vei fi gândit,
Cu greu ai să gândeşti ceva mai bun.

Tasso

Doar una, draga mea, aş vrea să ştiu:
Princesa, spune-mi, cum mă judecă?
E supărată rău? Ţi-a spus ceva?
Imi bagă mie vină? Spune-mi drept.

Leonora

Iţi ştie firea şi atunci te iartă.

Tasso

Mă vede mai prejos? Nu m'amăgi!

Leonora

Favoarea-unei femei nu cade-aşa!

Tasso

Ar fi, crezi, bucuroasă dacă plec?

Leonora

De-ar şti că-ţi este ţie bine, sigur.

Tasso

Ce crezi, favoarea Prinţului aş pierde-o?

Leonora

Pe el te poţi la sigur bizui.

www.dacoromanica.ro

Tasso

Princesa să rămână singură?
Tu pleci; în ochii ei cât de puțin
Aș însemna, tot însemnam ceva.

Leonora

Ca un tovarăș drag ni-e gândul că
Prietenul e fericit departe.
Și-așa vei fi: te și văd fericit;
De-aicea vei pleca satisfăcut.
Vrea prințul ca Antonio să te 'mpace.
Ii pare și lui rău de-amărăciunea
Ce ți-a pricinuit. Te rog, primește-l
Frumos și calm îndată ce-o veni.

Tasso

In orice sens sunt demn să-i stau în față.

Leonora

O, dac' ar fi să-ți pot deschide ochii
Nainte de plecare, dragul meu,
Că nimenea în țara asta nu-ți
Dorește răul sau te sapă 'n taină!
Te 'nșeli; și cum spre bucuria lumii
Clădeai imagini, tu îți țeși acum
O stranie pânză, numai ca să-ți faci
Tu ție însuți rău. Voiu face totul
S'o rup cu asta, ca să poți să-ți mergi
In voe calea minunată-a vieții.
Rămâi cu bine-aștept cuvântul bun!

www.dacoromanica.ro

SCENA A III-a

Tasso, singur.

Tasso

S'o recunosc; nu mă urăşte nimeni
Şi nimeni nu-mi vrea rău; iar uneltiri
Şi pânze stranii care se tot ţes
Şi se 'mpletesc, sunt doar în capul meu.
S'o recunosc că n'am dreptate, că
Nedreptăţesc pe unii ce n'ar fi
Să-i supăr eu. Şi chiar în clipa când
Dreptatea mea îmi iese la lumină 'n
Acelaş timp cu viclenia lor!
S'o recunosc adânc mişcat că prinţul
Din plin mi-arată 'ngăduinţa lui
Şi-mi dă măsura darurilor sale
In timp ce slab destul, îi lasă pe
Duşmani să-i amăgească ochiul
Şi să-i forţeze oarecum şi mâna.

Că e 'nşelat, nu vede, — iar că sunt
Inşelători, nu eu pot să-i arăt.
Şi-atuncea, ca să se înşele 'n voe
Şi ei ca să-l înşele pe 'ndelete,
Eu trebue să tac, chiar... să cedez.

Şi cine mă 'mbulzeşte-acum cu sfaturi,
Cu 'ndemnuri înţelepte şi mieroase?
Lenora chiar, Lenora Sanvitale,
Prietena duioasă! Ha, te ştiu eu!
Dece m'am încrezut în ea pe vremuri?
Nu-i sinceră, oricât s'ar strădui
Să pară prin dulcegării, prin schime
Şi viclenie. Nu, din totdeauna
O ştiu tot falsă, furişându-se
Tiptil, cu ochii ţintă la favoruri.

www.dacoromanica.ro

Ce-ades am vrut să mă amăgesc eu însumi
Şi-asupra ei! Şi 'n fond, tot vanitatea
M'a amăgit! Dar fie-am cunoscut-o,
Şi îmi ziceam în mine măgulit:
„Aşa o fi cu alţii, dar cu tine
E sinceră şi 'n sfat, şi în păreri".
Imi dau acuma seama, dar târziu:
Eram favorizat, şi-atunci, firește,
Se da pe lângă mine. Azi, când cad,
Mi-'ntoarce spatele, ca şi norocul.

Unealtă a duşmanului acum,
Şerpoaica mică-şi joacă limbile
Pe-un gând piezişş, cu mlădieri de tonuri.
Ce drăgăstoasă! Cum n'a fost nicicând.
Cuvintele la inimă-ţi mergeau.
Dar prea mult timp n'a prins nici linguşirea.
Simţeam că-i falşă; prea-i sta scris pe faţă
Că spune altceva decât gândeşte.
Aşa de lesne-l simt pe cine-o vrea
Să-mi intre 'n inimă, şi nu o face
Din inimă! Să plec de-aci? Să plec
Cât pot eu mai degrabă la Florenţa?
Dece chiar la Florenţa? Da, e clar.
E'n floare noua casă Medicis,
Nu chiar fățiş vrăjmaşă cu Ferrara.
Dar şi pe cei mai nobili, tot îi roade
Invidia şi îi ţine depărtaţi;
Iar de mi-o acorda vreun nobil prinţ
De-acolo o favoare mai e, cum
Ar fi de aşteptat, Curteanu-aci
M'ar şi părî că sunt necredincios,
Că sunt ingrat, şi-ar reuşi uşor.
Plec de plecat, dar nu cum credeţi voi.
Plec mai departe decât v'aţi gândi.
Aici ce fac? Şi cine mă reţine?
O, cum am înţeles orice cuvânt

www.dacoromanica.ro

Pândit pe buzele Eleonorei!
Silabă cu silabă cum l-am smuls,
Sunt sigur că-i cunosc princesei gândul.
Da, da, e-adevărat, oricât mă doare:
„Mă lasă bucuros să plec de-ar ști
Că mi-este mie bine". O, mai drag
Mi-ar fi de m'ar urî, chiar de-ași pieri
Și eu cu binele cu tot! O, da,
Mai bine moartea decât nepăsarea
De ghiață ce mă 'ndepărtează. Plec.
Și-acuma apără-te! Nu fi slab.
Oricât ar vrea, nu te-amăgește nimeni
Cât timp tu însuți nu te-i amăgi.

SCENA IV

Antonio, Tasso.

Antonio

Vin, Tasso, să-ți vorbesc, de-i fi dispus
Ca 'n liniște să poți să mă asculți.

Tasso

Orice-acțiune fiindu-mi interzisă,
Nu pot decât să stau și să te-ascult.

Antonio

Sunt bucuros că te găsesc mai calm
Și-ți pot vorbi cu inima deschisă.
Din voia prințului desleg întâi
Puținul ce-ți părea că 'ncătușază.

Tasso

Tot bunul plac e cel ce mă legase.
Primesc și nu cer nici o judecată.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Din partea mea îţi spun atât: Se pare
Că te-am rănit adânc prin ce ţi-am spus,
Mai mult decât îmi dasem seama în
Pornirea mea. Injurii însă nu ştiu
Să fi ieşit din gura mea. Nimic
N'ar fi ce să răzbuni ca gentilom,
Şi sper, ca om, să nu-mi refuzi iertarea.

Tasso

La ce-aş căta ce doare mai adânc:
Mâhnirea sau insulta? Prima-ţi intră
Până 'n rărunchi, a doua-ţi sgârie pielea.
Insulta se întoarce-asupra cui
A vrut răni. Mulţi poate cred c'o spală
Mai lesne-o spadă bine mânuită;
Dar inima mâhnită-o vindeci greu.

Antonio

E rândul meu acum ca să insist;
Nu da 'napoi, ascultă-mi rugămintea
Şi-a prinţului ce m'a trimis la tine.

Tasso

Ştiu care-i datoria mea: Cedez,
Şi 'n limita putinţei mele, iert!
Poeţii spun c'ar fi pe lume-o spadă
Ce tot ea 'nchide prin atingerea-i
Prietenească, rana ce-a făcut-o.
E-un dar ce-l are graiul omenesc;
Şi n'am de gând să-i stau eu împotrivă.

Antonio

Iţi mulţumesc şi-aş vrea bunăvoinţa-mi
S'o pui prietenește la 'ncercare

www.dacoromanica.ro

Acum chiar. Spune-mi, ce fel aş putea
Să-ţi fiu de un folos? Şi îţi voiu fi.

Tasso

La timp mă 'mbii cu ceea-ce-mi dorisem:
Tu mi-ai redat-o libertatea-acum
Ajută-mi să mă folosesc de ea.

Antonio

Ce vrei să spui? Vorbeşte-mi lămurit.

Tasso

Ştii, cred, că mi-am sfârşit poemul meu;
Dar mai vrea mult spre-a fi desăvârşit.
L-am înmânat azi prinţului, sperând
Să-i fac 'n acelaş timp o rugăminte:
Pe mulţi prieteni i-aş putea găsi
Acum la Roma. Parte şi-au expus
Păreri asupra unora din scene
Aşa, 'n scrisori. M'am folosit de multe,
Dar despre unele mai stau la gânduri.
Ar fi pe ici-pe colo părţi pe care
Nu le-aş schimba cât timp nu mă conving
Mai mult ca pân acum, că e nevoe.
Dar astea nu se pot doar prin scrisori.
Când eşti de faţă, altfel te 'nţelegi.
Gândisem azi să pot să-l rog pe prinţul:
Nu s'a putut, acum nu îndrăsnesc, —
Şi sper să am prin tine un concediu.

Antonio

Nu face, cred eu, să te depărtezi
In clipa tocmai când sfârşind lucrarea,
Iţi fac cinstiri şi prinţul, şi princesa;

www.dacoromanica.ro

O zi de har e-o zi ca secerişul:
Te pui pe lucru cum se coace grâul.
Te depărtezi, — nu mai câştigi nimica,
Ba poate pierzi şi ce ai câştigat.
Prezenţa e-o puternică zeiţă:
Invaţă s'o cunoşti. Rămâi pe loc!

Tasso

Dece m'aş teme! Doar Alfons e nobil.
De când îl ştiu a fost mărinimos.
Ce sper şi-aştept să-mi dea din inimă
Nu-i cer prin vicleşug, nici prin favoare;
Nimic n'aş vrea să-mi dea de care-apoi
Să-i pară cumva rău că mi l-a dat.

Antonio

Dacă-i aşa, nu-i cere chiar acuma
Să pleci. Căci ştiu că bine n'o să-i pară.
Cred chiar că nu-ţi va da 'nvoirea.

Tasso

Mi-o dă la sigur dacă-l rogi tu mult.
Putinţa e la tine, doar să vrei.

Antonio

Dar care e temeiul? Ce să-i spun?

Tasso

Poemul ia-l ca bază 'n tot ce-i spune.
E lăudabil ce dorim, chiar şi
Când ţelul ce-l râvneam ne depăşeşte.
Mi-am dat-o toată munca şi silinţa.
Şi bucuria zilelor senine,

www.dacoromanica.ro

Și tainicul cuprins al nopților,
Le-am închinat piosului poem.
Sfios gândeam s'ajung pe marii oameni
Din alte vremi, și 'n cuget cutezam
Să-mi pot trezi din somn contimporanii
La fapte mari, — să pot simți cu-o demnă
Armată de creștini, primejdiile
Și slava ce-ar urma războiul sfânt.
Iar cântul de-o trezi pe cei mai buni,
De cei mai buni să fie-atunci și demn.
Lucrarea, lui Alfons i-o datoresc,
O, 'de mi-ar înlesni desăvârșirea!

Antonio

Și tocmai el și-ai lui te-ar îndruma
La fel de bine ca și cei din Roma.
Desăvârșește-ți opera aici,
La Roma du-te doar să-ți guști isbânda.

Tasso

Alfons m'a inspirat întâi, și sigur
El va avea și ultimul cuvânt.
La sfatul lui și-al celor competenți
Din jurul lui, țin mai presus de tot;
Voi să decideți când acei din Roma
Nu vor fi reușit să mă convingă.
Dar trebue să-i văd. Gonzaga mi-a
Și convocat un cerc de critici căror
Să mă prezint. Și ard de nerăbdare.
Flaminio de Nobili, Angelio,
Da Barga, Antoniano și Speron Speroni;
Ii știi desigur. Numai nume mari!
Mi 'nspiră și încredere, și teamă,
Mă plec cu drag la judecata lor.

www.dacoromanica.ro

Antonio

La tine te gândești; la prințul nu,
Dar eu îți spun că n'are să te lase,
Iar dac'o face-o, nu-i cu voe bună.
Doar n'ai să-i ceri un lucru care să
Ți-l dea cu greu. Cât despre mine-ai vrea
Să-ți mijlocesc ceva ce desaprob?

Tasso

Refuzi întâia rugăminte-a mea
Când e ca să-ți încerc prietenia?

Antonio

Prietenia-adevărată stă
Într'un refuz la timp, pe când iubirea
Mai mult îți strică dându-ți ce îi ceri
In loc să vază dacă-ți face-un bine.
In clipa asta, după câte văd,
Nu-ți pare bun decât ce vrei cu-ardoare,
Și ce ai hotărît, ai vrea pe dată.
Cu violența luptă cel greșit
Când fapta și convingerea îl lasă.
Mă simt dator pre cât îmi stă 'n putință,
Să-ți stâmpăr graba care-ți dăunează.

Tasso

De mult mi-e cunoscută tirania
Prieteniei, — dintre toate cea mai
Cu greu de suportat. Prin faptul doar
Că judeci tu într'altfel, și deduci
Că ai dreptate tu. Bun, să admitem
Că tu-mi vrei binele. Nu-mi cere însă
Să mi-l găsesc numai pe calea ta.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Cu sânge rece dar, ţii să-ţi fac răul,
Deplin încredinţat, cu mintea trează?

Tasso

De toată grija asta te scutesc.
N'ai să mă ţii pe loc cu-aşa motive.
M'ai liberat, — acuma uşa asta
Ce duce către prinţ, îmi stă deschisă.
Rămâne să decidem: tu ori eu!
Căci prinţul pleacă. Nu e de pierdut
Niciun minut. Hai, iute! Dacă nu
Mergi tu, mă duc eu, fie ce ar fi!

Antonio

Dă-mi doar puţin răgaz; atâta-ţi cer.
Să aşteptăm pân' ce se 'ntoarce prinţul,
Doar astăzi nu!

Tasso

Nu! Chiar în clipa asta,
De s'ar putea. Mă arde marmura
De sub picioare. N'am să-mi mai găsesc
Astâmpăr pân'nu m'oi vedea la drum
Şi praful drumului m'o 'nvălui.
Te rog dar, vezi şi tu ce peste mână
Mi-e să vorbesc cu prinţul meu tocmai
Acum; vezi iar — cum să-ţi mai pot ascunde —
Că 'n clipa asta nu-mi mai sunt stăpân
Nici eu şi nicio altă forţă 'n lume
In lanţuri doar să mă puteţi reţine.
Alfons nu e tiran. M'a achitat.
A fost un timp când l-ascultam orbeşte,
Dar astăzi nu pot. Daţi-mi numai astăzi

www.dacoromanica.ro

Iar libertatea, ca să-mi vin în fire!
Cât de curând mă 'ntorc la datorie.

Antonio

Incep să mă 'ndoesc. Dar ce pot face?
M'am molipsit de nebunia ta.

Tasso

Ca să te cred că binele mi-l vrei,
Obține-mi ce doresc, ce-ți stă 'n putință, —
Iar prințu-mi va da drumul fără ca
Să-i pierd nici sprijinul, și nici favoarea.
Ce 'ndatorat ți-aș fi și pentru-aceasta!
Dar dacă tot îmi porți o veche pică
Și vrei ca să mă isgonești de-aicea
Ori să s'aleagă prafu 'n veci de mine
Și să mă irosesc în lumea largă,
Atunci fii ca acum și pune-mi stavili.

Antonio

De-i scris ca totuși, Tasso, să-ți fac rău,
Voiu merge drumul care tu-l alegi.
La urmă-om ști a cui este dreptatea!
Ții mult să pleci. Ți-o spun mai dinainte:
De cum te-i depărta de casa asta
Ai să și vrei să vii 'napoi. Dârz, ai
Să fugi tot mai departe. Dar durere,
Mâhniri, desamăgiri te-așteaptă 'n Roma,
Și ai să-ți pierzi și-aici, și-acolo rostul.
Nu ți-o mai spun ca să te sfătuesc,
Iți spun doar ce te-așteaptă pe curând,
Rugându-te de-acum ca să recurgi
La mine 'n cazul când ar fi să suferi.
Și-acum mă duc la prințul, cum mi-o ceri.

www.dacoromanica.ro

SCENA V

Tasso, singur.

Tasso

Da, du-te numai, du-te sigur că
Ai să mă 'ndupleci, cum ţi-ai pus în gând.
Invăţ să mă prefac; mi-eşti un maestru
Neîntrecut, iar eu învăţ uşor.
Da, viaţa ne sileşte să părem,
Să fim chiar, ca acei pe care, mândri-i,
Sfidam cândva. Ce limpede mi-apare
Intreaga artă-a intrigilor Curţii!
Antonio umblă să mă isgonească,
Dar fără să s'arate. Face-atuncea
Când pe părintele, când pe 'nţeleptul,
Să par cât mai nătâng şi mai stângaci.
Işi ia rol de tutore, să mă vadă
Minor măcar, dacă n'a reuşit
Să-i fiu un sclav. Aşa-l induce în
Eroare şi pe prinţ, şi pe princesă.
„Reţine-l", cred că-i spune, „când Natura
L-a dăruit c'un har atât de mare!
Atât că din păcate 'naltul har
L-a însoţit cu unele cusururi:
Ne 'nduplecat de mândru, prea pornit
Şi iute la mânie, fire 'nchisă.
Nimica de făcut, căci a vrut soarta
Să-l facă-aşa pe-ăst exemplar unic.
Rămâne doar să-l luăm aşa cum este,
Şi să-i răbdăm, să-l îndurăm cu gândul
Că 'n viitor, mai ştii, s'ar prea putea
Să ne mai dea şi câte-o bucurie.
Dar din ce este nu-l mai poţi schimba;
Cum s'a născut, acelaş o să moară. —".

www.dacoromanica.ro

Şi să-l mai recunosc eu pe Alfonso
Dârz cu duşmanii, drept pentru prieteni?
Să-l recunosc cum s'a purtat acum?
Nefericirea mea mi-o recunosc doar.
E soarta mea ca orişicine-ar fi
Rămas pe veci statornic pentru alţii,
Cu mine ca un suflu să se 'ntoarcă
Şi 'ntr'un minut să-mi fie un protivnic.

Ori nu sosirea-acestui om nefast
Mi-a nimicit destinul într'o clipă?
Tot edificiul fericirii mele
Nu el l-a năruit din temelii?
De-a fost s'o aflu, iată, azi o ştiu!
Când toţi veneau spre mine, astăzi toţi
Mă părăsesc; Când toţi cătau să mă
Atragă, să mă aibă mai aproape,
Cu toţi azi mă resping, mă ocolesc.
Şi pentru ce? El ţine cumpăna
Şi-a meritului meu şi a iubirii
Ce altădată mi se da din plin?

Da, toţi mă părăsesc! Şi tu, şi tu,
Princesa mea iubită, fugi de mine!
In clipe-atât de-amare, niciun semn
N'a dat de vreo compătimire.
Am meritat din partea ei? Sărmane,
Ce s'o adori părea că-ţi e firesc?!
La glasul ei, simţeam cum un fior
Mă răscoleşte tainic până 'n suflet.
Dac'o zăream, pân şi lumina zilei
N'o mai vedeam; simţeam că fără vrere
Mă chiamă ochii, gura ei. Genuchii
Abia mă mai ţineau. Imi adunam
Puterile din mine să stau drept,
Să nu-i cad la picioare. Cu ce greu
Puteam ca să-mi revin din ameţeală!

www.dacoromanica.ro

Fii tare, inimă! Păstrează-ţi firea
Şi 'n cumpăna aceasta! — Da, şi ea!
Mă 'ndur s'o spun? Şi tot nu-mi vine-a crede,
O cred şi totuşi parcă nu mi-aş spune-o.
Şi ea! Şi ea! Da, iartă-i orice vină,
Dar nu te amăgi. — Şi ea! Şi ea!

Cuvânt de care-ar fi să mă 'ndoesc
Cât timp mai e un suflu de nădejde,
Te sapi la urmă ca o încheere
A soartei pe chenarul cel de bronz
Al tablelor durerii gata scrise.
Acum abia sunt tari duşmanii mei,
Acum mi-e luată orişice putere.
Cum să mai lupt când ştiu că ea-i acolo
In tabăra duşmană? Cum să 'nfrunt
Când nu-mi întinde mâna de departe,
Când ochiul ei nu vede c'o implor?
Ce-ai cutezat să-ţi spui — e adevăr
'Nainte să te fi temut de asta,
'Nainte desnădejdea să-ţi sfâşie
Simţirea cu o ghiară de oţel.
Invinueşte-ţi numai soarta-amară
Şi nu 'nceta să-ţi spui: Şi ea! Şi ea!

www.dacoromanica.ro

ACTUL V

GRĂDINĂ.

SCENA I

Alfons, Antonio.

Antonio

Cum mi-ai cerut, am fost și-a doua oară
La Tasso; dela el mă și întorc.
L-am sfătuit, am stăruit de el,
Dar nu-l abați nicicum din hotărîre.
Te roagă arzător ca să-i îngădui
Un drum la Roma pentru scurtă vreme.

Alfons

Mi-e ciudă, îți spun drept, dar tot mai bine
Să-ți spun că mi-este, decât să ascund
Și-apoi să simt că îmi sporește ciuda.
Ar vrea să plece! Bine, nu-l reținu.
Se duce, vrea să vadă Roma; fie!
Doar Scipio Gonzaga ori istețul
De Medicis să nu-l ademenească!
Printr'asta e Italia minunată,
Că doi vecini nu pot să nu se 'ntreacă
Să se 'nconjoare cu artiști de seamă.
Un prinț ce nu și-a strâns talente 'n jur,
E ca un general fără armată.

www.dacoromanica.ro

Şi cin'n'aude graiul muzelor
Rămâne un barbar, oricine-ar fi.
Mi l-am găsit pe Tasso, l-am ales,
Sunt mândru să mi-l ştiu supus al meu.
Când am făcut atâtea pentru dânsul,
N'aş vrea să-l pierd chiar fără niciun rost.

Antonio

Imi pare rău, când văd ce fel îl judeci
Că eu port vina celor întâmplate.
Nici n'am de gând să mi-o reneg greşala,
Rămâne bunătatea ta s'o ierte.
Dar dac'ar fi să crezi că n'am făcut
Tot ce-mi sta în putinţă să-l împac,
Aş fi nemângâiat. Priveşte-mă
Cu 'ngăduinţă iar, să-mi pot veni
In fire şi să cred din nou în mine.

Alfons

Antonio, fii pe pace; N'am de gând
In niciun fel să-ţi fac o imputare.
I-o ştiu prea bine firea lui pornită
Şi ştiu şi ce-am făcut eu pentru el
Şi cât l-am păsuit, uitând cu totul
Că eu eram în dreptul să pretind.
Se poate stăpâni un om în multe,
Dar ce-i stă scris în fire, doar nevoia
Şi timpul i-ar putea-o stăpâni.

Antonio

Mai mulţi când îşi bat capul pentru unul,
Se cade şi-acel unu să se 'ntrebe
Cu ce-ar fi să le fie de-un folos.
Cel ce s'a cultivat din prisosinţă
Şi strop cu strop şi-a însuşit ştiinţa

www.dacoromanica.ro

Şi cunoştinţi cât ni-este 'ngăduit
Să ştim, — n'ar fi dator cu-atât mai mult
Să se 'nfrâneze? S'a gândit măcar?

Alfons

Nu ni-e nici dat s'avem o clipă pace.
Când să ne bucurăm de ea, ne vine
Ori un duşman să ne 'ncercăm curajul,
Ori un prieten să 'ncercăm răbdarea.

Antonio

Dar barem grija hranei ce-i prieşte,
Când firea-i dete ca să şi-o aleagă,
Nu ca la vite, — pe aceea-o are?
Ori se îmbuibă ca copiii care
Aleargă numai după ce le place?
Când şi-a turnat vreodată apă 'n vin?
Cu lăcomie 'nfulică la dulciuri
Şi trufandale, băuturi spirtoase,
Se plânge-apoi că e mahmur, că-şi simte
Tot sângele la cap; — îl ia cu toane
Şi-şi blèstemă când firea, când norocul!

In câte rânduri ştiu că l-am văzut
Certându-se amarnic cu un doctor.
Ar fi să râzi de-ar fi ceva ridicul
Când suferi tu, să chinueşti pe alţii.
„Ce rău îmi e", spunea pe-un ton şi jalnic,
Şi înciudat. — „Vă lăudaţi cu ştiinţa;
Mă vindecaţi?" — „Da, spune doctorul,
Fereşte-te de asta, asta". — „Nu pot!".
— „Ia doctoria asta". — „Nu, mi-e silă,
E groaznică, mi se sbârleşte părul".
— „Bea numai apă". — „Apă? Niciodată!
De apă fug mai rău ca un turbat".
— „Atuncea n'am ce-ţi face!" — „Cum, dece?".

www.dacoromanica.ro

— „Pentru că răul o să fie tot
Mai rău, şi poate n'ai să mori, dar zi
De zi îţi creşte chinul". — „Da, poftim!
La ce mai sunteţi doctori? Ştiţi ce am;
Ar fi ca măcar leacul să vă fie
Gustos, să nu mai am de suferit
Şi pentru ca să scap de suferinţă.
Surâzi şi tu; Cu siguranţă totuşi,
Ai auzit-o chiar din gura lui.

Alfons

De câte ori, — şi veşnic î-ám iertat-o!

Antonio

E cert c'o viaţă fără pic de cumpăt
Ce ne dă vise rele şi spăimoase,
Ne-arată nagode şi 'n plină zi.
Nu-s nagode tot ce-i năzare 'ntr'una?
Unde s'o duce, nu, că-l urmăresc
Duşmani. Nu-i om să-i vadă geniul,
Că-l pismueşte. Cum l-a pismuit,
Urmează-apoi şi ura, şi prigoana.
Nu ţi s'a plâns tot el de lacăt spart
Şi de scrisori care i-au fost deschise,
De-otravă şi pumnal? Ce nu-i năzare!
A vrut să cercetezi, — n'ai cercetat?
Şi ce-ai găsit? Nimic, nici pomeneală.
Nu-i prinţ să-l poată ocroti 'ndestul,
Nu-i nimenea în care să se 'ncreadă.
E om să-i afli tihnă, mulţumire,
Ori să te-aştepţi să-ţi dea vreo bucurie?

Alfons

Ar fi cum spui, Antonio, dacă 'n dânsul
Eu mi-aş vedea doar interesul meu.

www.dacoromanica.ro

Am avantajul eu, că nu aştept
Să trag foloase şi cu orice preţ.
Nu-ţi foloseşte-orice 'n acelaş fel.
Când ai mai multe 'n gând, ia orice lucru
La rostul lui şi-atunci îi vezi folosul.
Am învăţat-o dela Medicis,
Şi Papii chiar ne-au propovăduit-o.
Cu câtă bunătate şi răbdare,
Cu câtă 'ngăduinţă-au sprijinit
Talente ce păreau că n'au nevoe
De sprijinul lor larg — şi o aveau!

Antonio

Alteţă-abia în greul vieţii ştim
Să punem preţ pe bunurile vieţii.
Prea tânăr şi-a ajuns prea multe ţinte
Ca să se bucure tihnit, cu cumpăt.
O, dac'ar fi ca să-şi câştige singur
Ce-acum 'i-întinzi cu mâna larg deschisă,
S'ar reculege 'n el ca un bărbat
Şi-ar mulţumi la fiecare pas.
Un gentilom sărac şi-ar socoti
Ajuns cel mai de seamă ideal
Când vre un nobil prinţ şi l-ar alege
Curtean şi cu o mână darnică
L-ar scoate din nevoi. Când i-ar mai da
Şi 'ncrederea, favoarea, şi să-l salte
In ochii tuturor, pe-orice tărâm;
Război, misiuni ori schimburi de păreri
Un om cuminte-ar şti să-şi preţuiască
Norocul şi ar fi mulţumitor.
Pe lângă toate, Tasso-are norocul
Cel mai de preţ ca tânăr: ţara lui
Că-l ştie şi nădăjdueşte 'n el.
Să crezi că numai de prea mult noroc
Sunt toate mofturile ce le face.

www.dacoromanica.ro

Să-l concediezi frumos când va veni.
Dă-i timp să-şi cate 'n Roma ori în Neapol,
Oriunde-o crede, ce-i lipseşte-aci
Şi ce-o să regăsească doar aci.

Alfons

Dar el se 'ntoarce-acuma în Ferrara?

Antonio

Ar vrea să mai rămână 'n Belriguardo.
Aşteaptă un prieten să-i trimită
Ce-ar mai avea nevoe pentru drum.

Alfons

Atunci e bine. Sora mea să plece
Cu Leonora 'ndată. Eu cum plec
Călare-ajung 'naintea lor acasă.
Tu vii îndată ce-ai văzut de el.
Dă ordin pazniculuí să 'ngrijească
Să poată el rămâne la Castel
Oricât va vrea, pân'ce prietenul
I-o pregăti bagajul, iară noi
I-om da scrisorile ce i le scriu
Pentru la Roma. Vine! Lasă-ne!

SCENA II

Alfons, Tasso.

Tasso, reţinut.

Nicicând favoarea ta de totdeauna
N'a fost ca astăzi pusă în lumină;
Căci mi-ai iertat ce mi-am permis în preajmă-ţi
Nesăbuit, sfruntat, nelegiuit;

www.dacoromanica.ro

Mi-ai împăcat pe adversar
Şi îmi îngădui pentru scurtă vreme
Să plec de lângă tine, ba mai mult,
Mi-acorzi favoarea ta şi 'n viitor.
Pot dar să plec cu 'ncrederea deplină,
Nădăjduind că micul meu răgaz
Va alina tot chinul meu de astăzi.
Imi simt nevoia să mă 'nnalţ din nou,
Să mă refac în ochii tăi pe calea
Pe care-acum abia păşesc întâi
Subt ocrotirea şi îndemnul tău.

Alfons

Noroc la drum e tot ce-ţi poţi dori.
Sper să te reîntorci curând cu bine
Şi vindecat. De două ori mai mult
Ne-om bucura de fiecare clipă
De care-acuma ne lipseşti plecând.
Vreau şi scrisori să-ţi dau către prieteni
Şi cunoscuţi din Roma. Aş dori
Ca să te ştiu şi-acolo tot pe-un loc
Cu cei din preajma mea, aşa cum eu
Tot ca al meu te simt, deşi departe.

Tasso

Mă copleşeşte bunătatea ta,
Nevrednicul de mine. — Nu cutez
In clipa asta nici să mulţumesc,
Şi totuşi viu şi cu o rugăminte:
Şi-acuma, tot poemu-mi stă pe suflet;
Mult am lucrat, făr de răgaz mi-am pus
Silinţa şi puterea. Dar rămân
Destule pete încă. Bunăoară
Când spiritele oamenilor mari
Plutesc şi-ţi răscolesc simţirea, — acolo
Tot aş mai cisela şi reveni.

www.dacoromanica.ro

Cu-atât mai mult te-ar bucura poemul!
Redă-mi, dar, foile, căci mă sfiesc
Să le mai ştiu aşa în mâna ta.

Alfons

Doar n'ai să-mi iei chiar astăzi înapoi
Ce azi abia mi-ai dat. Tu lasă-mă
Ca eu să mijlocesc între poem
Şi tine. Dar îţi spun: fereşte-te
Din prea mult zel să nu strici farmecul
Şi frăgezimea versurilor tale.
Nu asculta de sfaturi la 'ntâmplare.
Mulţimea de idei a multor oameni
Care se contrazic în viaţă şi 'n
Păreri, poetul înţelept le-adună
Şi le topeşte 'ntr'una, făr să-i pese
Dacă displace unora, căci cu
Atât mai mulţ va place altora.
Nu zic, într'o măsură oarecare
Să faci şi îndreptări pe ici, pe colo.
Şi totodată îţi promit că'n scurt timp
Poemul tău îl vei primi transcris.
Cel scris de tine,-l vreau în mâna mea.
Abia 'mpreună cu surorile
Am să mă bucur îndestul de el.
De-l vei aduce mai desăvârşit,
Ne-om bucura cu-atât mai mult, sau te
Vom sfătui pe-alocuri ca prieteni.

Tasso

Mi-e greu, dar viu cu-aceeaş rugăminte:
Aş vrea s'o am cât mai degrabă copia.
Nu am alt gând decât lucrarea mea.
Acuma vreau s'o'ndrept, ori niciodată.

www.dacoromanica.ro

Alfons

Aprob pornirea ce te 'nsufleţeşte!
Dar, dragă Tasso, cred că bine-ai face
Intâi, pentru un timp să te mai plimbi
Şi tu; să vezi să te distrezi puţin,
Să faci şi tu o cură pentru sânge.
In simţurile tale refăcute
Vei regăsi frumoasa armonie
Ce-acum, ursuz, o cauţi în zadar.

Tasso

Alteţă, te înşeli, — sunt sănătos
De cum m'oiu aşeza la lucrul meu, —
Şi vreau-nu vreau, prin munca mea mă vindec.
Mă ştii de mult: în lene şi belşug
Nu sunt la largul meu. Odihna, simt,
Mă odihneşte mai puţin ca ,tot.
Nu sunt deloc făcut să mă las dus
De elementul moleşală-al zilei
Pe marea nesfârşită-a timpului.

Alfons

Pe tine orice cugeţi, orice-ai face,
Te duce tot în tine. Multe-abisuri
Le sapă soarta jur în jurul nostru,
Dar inima, cel mai adânc din toate,
Ne-atrage să ne afundăm în ea.
Ascultă-mă şi smulge-te din tine!
Câştigi ca om ce-ai pierde ca poet.

Tasso

Zadarnic mi-aş opri pornirea care
Ia zi şi noapte 'n mine alte forme.
De-ar fi ca să nu cuget şi să scriu,
Şi viaţa cred că n'ar mai fi tot viaţă.

www.dacoromanica.ro

Opreşte-un vierme de mătase ca să toarcă
Ştiind chiar că-l apropie de moarte;
Ţesutul minunat îl deapănă
Din ce-are mai adânc, şi nu'ncetează
Pân' nu se'nchide în sicriul lui.
O, providenţa de ne-ar da şi nouă
O soartă ca a lui, de invidiat,
Să-ţi desfăşori aripele mai aprig
Spre zări cu soare nou.

Alfons

Ascultă-mă!
Tu dublu ne-o redai plăcerea vieţii.
Dar eu te rog să 'nveţi şi preţul vieţii
Ce freamătă 'nzecit mai mult în tine
Decât în toţi. Rămâi acum cu bine!
Cu cât te 'ntorci mai repede la noi,
Cu-atât mai mult vei fi binevenit.

SCENA III

Tasso singur.

Tasso

Fii tare, inimă! Te-ai ţinut bine!
Iţi vine greu, căci e întâia oară
Când vrei şi reuşeşti să te prefaci.
L-ai auzit: nu mai era tot el,
Nu, — nici măcar în grai. Părea că-mi sună
Tot graiul lui Antonio în urechi.
Ia seama. Căci de-acum 'nainte
Tot el îţi va suna. Vezi şi fii tare!
Puţin mai e — şi va sfârşi şi asta,
Iar când înveţi târziu să te prefaci,
Ai avantaj că eşti crezut mai bine.

www.dacoromanica.ro

Da, o să meargă. Te învaţă ei.
(După o pauză)
Te bucuri prea devreme, iat'o vine
Suava mea princesă! Cum mă turbur!
Priveşte, a intrat. Şi supărări,
Şi temeri se preschimbă în durere.

SCENA IV

Princesa, Tasso, către sfârşitul scenei şi **ceilalţi.**

Princesa

Vrei să ne părăseşti, sau ai de gând
Să mai rămâi la Belriguardo, Tasso,
Şi-abia pe urmă să te depărtezi, —
Nădăjduesc că pentru scurtă vreme?
Te duci la Roma?

Tasso

Vreu să mă îndrept
Acolo 'ntâi, şi dacă-aşa cum sper,
Prietenii mă vor primi cu bine,
Mă şi apuc cu grijă şi migală
Ca să-mi revăd lucrarea 'n întregime.
Sunt mulţi acolo ce cu drept cuvânt
Işi zic maeştri-'n arte felurite.
In cel mai minunat oraş din lume
Şi pieţe, pân' şi pietre, nu-ţi grăesc
Ca mii de 'ndrumători tăcuţi şi totuşi
Prietenoşi în măreţia lor?
De nu-mi desăvârşesc poemu-acolo,
Nu-l mai desăvârşesc în veci. Simt totuşi
Că n'am noroc în ce-mi doresc: poemul
Il voiu lucra, dar nu desăvârşi.

www.dacoromanica.ro

Ah, simt că marea artă ce dă viaţă
La toţi, iar pe un spirit sănătos
Il întăreşte şi-l înviorează,
Pe mine mă va prigoni, sdrobi.
Nu! — Plec la Neapol!

Princesa

Ţi-este 'ngăduit?
Tot în vigoare e proscrierea
Ce v'a ajuns, pe tine şi pe tată.

Tasso

Da, ai dreptate; m'am gândit la asta.
Plec travestit, îmbrac vreo biată haină
De pelerin ori de cioban. Tiptil,
Prin forfota de mii de oameni din
Oraş, eu singur lesne mă strecor.
Mă duc degrabă către ţărm, găsesc
O luntre cu bieţi oameni buni, ţărani
Veniţi la târg şi care se întorc
'Napoi spre casă, oameni din Sorrent;
Căci la Sorrent va trebui s'ajung.
Acolo-i sora mea. Noi doi le-am fost
Părinţilor şi bunul, şi durerea.
Stau mai deoparte 'n luntre, şi la ţărm,
Pornesc tăcut pe potecuţă'n sus
Până la poarta unde-oiu întreba:
Ştiţi unde stă Cornelia? — Cornelia
Sersale? Bucuros mă 'ndreaptă o
Femee care toarce, îmi arată
Şi casa. Urc poteca tot mai sus,
Se strâng copii privindu-l pe streinul
Cu păru'n vânt şi faţa mohorâtă.
Ajung în prag, — deschisă este uşa
Mai dinainte, — intru-acum în casă.

www.dacoromanica.ro

Princesa

Ia seama, Tasso, până mai e vreme,
Și vezi primejdia 'n care te afunzi. -
Vreau să te cruț; te-aș întreba într'altfel:
Frumos îți șade să vorbești așa?
Frumos să te gândești numai la tine
Și nu și la prieteni, că-i rănești?
Nu știi ce devotat ți-e frate-meu?
Ce mult te prețuim și eu, și sora?
Nu te-ai pătruns de asta? N'ai simțit-o?
Cum! Intr'o clipă tot s'a năruit?
Dar, Tasso, dacă e să te desparți,
Nu ne lăsa dureri și 'ngrijorare.

Tasso (Ii evită privirea).

Princesa

E-o mângâere când unui prieten
Ce pleacă pentr'un timp, poți să-i oferi
Un lucru de nimic, n'ar fi decât
O haină nouă ori o armă! Ție
Nu-ți mai putem nimica da. Arunci
Cu ciudă tot, chiar și ce este-al tău!
Tu rasa pelerinului, toiagul
Și șuba neagră ți le-alegi,
Să pleci 'nadins sărac și să ne iei
Tot ce ne bucurase laolaltă.

Tasso

Așa dar nu mă isgonești cu totul?
O, dulce svon, cerească mângâere; —
Să pot să fiu subt ocrotirea ta!
Strămută-mă aici la Belriguardo
Ori la Consandoli, ori unde-i vrea.

www.dacoromanica.ro

Câte castele splendide-are prinţul
Şi câte parcuri care vă aşteaptă
Tot anul şi în care voi vă duceţi
O zi, şi poate nici o zi, un ceas!
Alegeţi-l pe cel mai depărtat,
Pe-acel unde tot anul nu vă duceţi
Şi este poate ne'ngrijit. Acolo
Să mă trimiteţi. Să fiu omul vostru!
Cum am să văd de pomii tăi! Lămâii
Să-i apăr toamna'n scânduri şi cu ţigle,
Să-i învelesc cu trestii de îngheţ!
Să râdă'n straturi numai flori frumoase
Şi bine prinse; orişice alee,
Orişice colţ să fie ca un rai!
Tot eu să îngrijesc şi de castel
Şi să deschid ferestrele la vreme,
Să nu-i strice picturii umezeala.
Pereţii 'mpodobiţi cu stucaturi
Să-i şterg uşor c'un pămătuf de pene,
Iar lespedea pe jos să strălucească, —
Nici pietre şi nici ţigle să nu fugă,
Să nu 'ncolţească iarba 'n crăpături.

Princesa

Nu mai găsesc nici sfat, nici mângâere
In minte pentru tine, pentru... noi.
Mă uit în jurul meu, vreun spirit bun
Să-mi vină'n ajutor, să ştie-un leac,
O buruiană, ori o băutură,
Să-ţi dea şi ţie, şi şi nouă pacea.
Nici sfatul bun pornit din inimă,
Şi nici un leac din lume nu mai prinde.
Renunţ şi plec — dar să te părăsesc
Imi rupe inima.

www.dacoromanica.ro

Tasso

O, zei, cum, ea e
Care-mi vorbeşte, care mă deplânge?
Şi ai putut să te înşeli asupră-i?
E cu putinţă-aci, în preajma ei
Ca desnădejdea să te prindă 'n ghiară?
Da, tu eşti, tu! Acum sunt iar eu însumi.
Mai spune, să-mi răsune mângăerea
Din graiul tău. Iar sfatul tău redă-mi-l.
Vorbeşte-mi iar, ce trebue să fac
Ca fratele să poată să mă ierte,
Şi ca tu însăţi să mă poţi ierta,
Şi bucuroşi iar să mă socotiţi
Printre ai voştri? Spune, spune-mi-o!

Princesa

Un lucru de nimic ar fi ce-ţi cerem,
Dar ţie-ţi pare că e lumea toată;
E să te dai prieteniei noastre.
Nimic nu-ţi cerem din ce nu eşti tu,
Atât doar, tu cu tine să te 'mpaci.
Ne bucurăm când ai o bucurie
Şi ne mâhnim când tu o ocoleşti.
Chiar când ne faci să pierdem din răbdare,
E tot că vrem să-ţi fim de un folos,
Dar din păcate nu-i chip dacă şi tu
Nu 'ntinzi o mână către mâna care
Se'ntinde iubitoare către tine.

Tasso

Tot tu eşti, tu care din prima dată
Mi-ai răsărit ca sol venit din cer!
O, iartă-i văzului de muritor
Când turburat, nu te mai recunoaşte.

www.dacoromanica.ro

Te-am regăsit! Simt cum mi se deschide
Tot sufletul spre veşnică-adorare,
Se umple inima cu duioşie —
E ea! Aeve ea! Ce simţimânt!
Mă duce-o rătăcire către tine?
E nebunie? Simţimânt atât de 'nalt
Că'ncape'n el supremul adevăr?
Unicul simţimânt e ce mă face
Să fiu aici pe lume fericit, —
Unicul care mă nefericea
Când rezistam şi vream să-l isgonesc
Din mine; Vream să mă împotrivesc
Pasiunii şi luptam cu mine însumi
Din răsputeri, sfărmând şi Eul meu
Din care faci şi tu cu totul parte.

Princesa

Ca să te-ascult, mai potoleşte-ţi, Tasso,
Ardoarea asta care mă'nspăimântă.

Tasso

Paharu-ar ţine 'n loc un vin spumos
Ce creşte, fierbe'n el şi se revarsă?
Din ce-mi vorbeşti, îmi creşte fericirea,
Din ce-mi vorbeşti, mai luminos ţi-e ochiul —
Ce-adânc schimbat mă simt în eul meu!
Descătuşat de orişice nelinişti,
Mă simt un zeu doar mulţumită ţie!
Puteri nespuse simt cum se revarsă
Din graiul tău asupră-mi. Nu mai sunt
Al meu. Nimic din mine nu mai e
Al meu în viitor. Se turbur' ochii
De-atât senin, de-atâta fericire,
Imi şovăe simţirea. Ameţesc.
E mai presus şi decât mine însumi,

www.dacoromanica.ro

Tot sufletu-mi se-avântă către tine,
Al tău sunt pentru viaţa mea întreagă,
Fiinţa mea se dărueşte ţie!
(Se avântă către ea şi o strânge cu patimă la piept)

Princesa (respingându-l şi îndepărtându-se)

Fugi, du-te!

Leonora (pe care o vedem un timp în fund, se apropie)

Ce se'ntâmplă? Tasso, Tasso!
(Urmează pe princesă)

Tasso (cu gând să le urmeze)

O, Doamne!

Alfons (care se apropiase cu Antonio)

Şi-a ieşit din minţi! Ţineţi-l! (Ies).

SCENA V

Tasso, Antonio.

Antonio

De-ar fi cum crezi tu de-obicei, că eşti
Impresurat tot de duşmani, şi ai
Avea acum pe unu-aci, ce-ar triumfa!
Nesocotit ce eşti, nu-mi viu în fire.
Când vezi un lucru nemaipomenit
Şi ochii-ţi cad pe-asemeni sacrilegii,
Simţi că-ţi stă mintea 'n loc şi amuţeşti.
Nu ştiu să fi văzut aşa ceva.

www.dacoromanica.ro

Tasso (după o lungă tăcere)

Fă-ţi meseria mai departe! Văd,
Da, meriţi să se 'ncreadă prinţu'n tine.
Fă-ţi meseria, chinueşte-mă
Acuma că sunt condamnat, pe'ncetul,
Până la moarte! Trage de săgeată
Să pot să-i simt până'n rărunchi cârligul
Care mă sfârtică!
De preţ unealtă eşti unui tiran;
Da, fă-te ori călău, ori temnicer;
Te-ar prinde bine-asemeni meserie.
(Către scenă)
Te du, tiran ce eşti! Nu te-ai putut
Preface pân' la urmă! Triumfează!
Ţi l-ai înlănţuit pe sclav, ţi l-ai
Cruţat să-l chinuieşti mai bine.
Piei! Te urăsc; până 'n adânc mi-e scârbă
De superioritatea forţei brute
Ce-acaparează tot, şi pe nedrept
(După o tăcere)
Până la urmă, dar, şi exilat;
Gonit şi exilat — un cerşetor!
M'a'ncununat, gătit să pot fi dus
Ca vită pentru jertfă, la altar.
Aşa mi-au smuls şi'n cea din urmă zi
Prin linguşiri, unicul bun ce-aveam
Şi eu: poemul meu şi nu-l mai dau.
In mâna lor e tot ce mai aveam
Cu ce să cresc în vaza tuturor,
Unde-aş fi fost, şi să trăesc prin mine.
Acuma văd dece să stau din lucru:
Mă prigoniţi cu toţi, şi tu eşti capul,
Ca să nu-mi pot desăvârşi poemul,
Ca numele şi faima mea să moară,
Vrăjmaşii să-mi găsească doar cusururi,
Să-şi uite pân la urmă toţi de mine; —

www.dacoromanica.ro

De-aceea să mă pun pe trândăvie,
De-aceea să mă cruţ, să-mi cruţ simţirea.
Nepreţuiţi prieteni, câtă grijă!
Ce scârbă mi-a fost veşnic de urzirea
Din jurul meu, continuă, din umbră —
Dar şi mai scârbă mi-e decât crezusem.

Şi tu, sirenă, care-aşa ceresc
Şi gingaş m'ai momit, te văd acum
Ce poţi, dar Doamne,-atâta de târziu!
Ce bucuros ne înşelăm pe noi
Cinstind pe ticăloşii ce ne laud!
Nu, — oamenii 'ntre ei nu se cunosc;
Se recunosc doar sclavii din galere
Ce gâfâie înlănţuiţi de-o bancă.
Cei care n'au nimica de cerut,
Nimica de pierdut, se recunosc:
Aceia ce se dau drept ticăloşi
Şi-i iau şi pe semeni drept ticăloşi!
Prudenţi, noi nu vrem să ni-i ştim semènii,
Ca ei la rândul lor să nu ne ştie.
Cât timp făcând pe sfânta, îmi mascai
Pe curtizana, tribulai în voe.
Dar masca a căzut, şi-apare-Armida,
Lipsită-acum de farmec, — asta eşti!
In cântul meu te-am presimţit pe tine!

Şi prefăcuta, mica intrigantă!
Cât de meschină îmi apare-acuma!
Simt paşii furişaţi foşnind pe scânduri, —
Văd cercu-acum în care te 'nvârteşti.
Pe toţi vă ştiu. Mi-ajunge şi mi-e scârbă!
De mi-ar răpi mizeria tot ce am,
Mi-e dragă, căci mi-arată adevărul.

www.dacoromanica.ro

Antonio

Stău, Tasso, și te-ascult înmărmurit,
Măcar că știu, când te aprinzi, cum treci
De lèsne de la un extrem la altul!
Ci vino-ți în simțiri! Ce te apucă?
Insulți, arunci jicniri peste jicniri
In furia ta, iar alții poate-o iartă,
Tu însă n'ai să ți le ierți în veci.

Tasso

O, nu-mi da sfaturi, nu pe-un ton blajin.
Nu vreau înțelepciuni din gura ta!
Ci lasă-mă 'n amarul meu; nu să
Mă liniștesc, și-apoi să-mi ies din minți.
Mă simt sdrobit până 'n adâncul ființei;
Trăesc, sunt sigur, numai ca s'o simt.
Atâta desnădejde mă cuprinde,
Că'n chinul iadului ce mă sugrumă
Blestemu-i doar un geamăt năbușit.
Ah, vreau să plec; de vrei să-mi dovedești
Că ești cinstit, dă-mi drumu-acum îndată.

Antonio

In halu-acesta nu te pot lăsa;
Și dacă ție cumpătu-ți lipsește,
Răbdarea mie nu îmi va lipsi.

Tasso

Devin așa dar prizonierul tău?
Bun, mă predau și isprăvim odată!
Nu mai mă 'mpotrivesc, și mi-e mai bine.
Pot cel puțin să cuget cu durere
Ce minunat era tot ce-am pierdut....

www.dacoromanica.ro

Se duc! — O, Doamne, parcă-l şi văd praful
Ce se ridică 'n urma roţilor.
'Nainte-s călăreţii! Se tot duc —
Se duc mereu. — Eu n'am venit de-acolo?
Nu se mai văd; — sunt supăraţi pe mine.
Să mai sărut odată mâna lui!
Să mai îmi iau odată bun rămas!
Odată să mai pot să-i spun „iertare“ !
Să-l mai aud: „da, du-te, eşti iertat!“
Dar nu-l aud, în veci nu-l mai aud —
Un bun rămas, atât ,şi plec îndată;
Atâta să-mi mai iau! O, dă-mi, redă-mi-o
Putinţa să te văd pe-o clipă numai!
Şi poate că mă vindec iar. — Dar nu, —
M'a isgonit, m'a exilat. Eu însumi
M'am exilat. Şi glasul lui nu-l voi
Mai auzi nicicând, privirea lui
N'o voiu mai întâlni.

Antonio

Las' un bărbat, nu fără de simţire
La suferinţa ta, să-ţi amintească:
Nu eşti nefericit până 'ntr'atât.
Fii mai bărbat! Tu prea te laşi învins!

Tasso

Dar sunt nefericit chiar cât arăt?
Atât de slab cât stau în faţa ta?
E totul, dar, pierdut? Ca un cutremur,
Durerea-a prefăcut tot edificiul
Intr'un morman sinistru de moloz?
Nu mi-a rămas un dar, din mii ce sunt,
Să mă distragă şi să mă susţină?
S'a stins în mine orişice avânt
Ce mă însufleţea? Sunt un nimic?

www.dacoromanica.ro

Nimica nu mai sunt?
Nu; toate sunt ce-au fost; eu sunt nimic.
Eu smuls din mine, mi-a fost smulsă Ea.

Antonio

Şi chiar dacă te crezi pierdut cu totul,
Compară-te şi-atunci — şi vezi ce eşti!

Tasso

Mi-o aminteşti la vreme! Nu îmi vine
Niciun exemplu din Istorie 'n ajutor?
Nu-mi vine 'n minte niciun om de seamă
Ca să fi pătimit cu mult mai mult,
Să mă compar cu el, să-mi viu în fire?
Nu, totul e pierdut. — Tot ce-mi rămâne
E lacrăma ce firea ne-a lăsat-o,
Ea, strigătul durerii când înfrânt,
N'o mai înduri; — Iar mie mi-a mai dat
Şi cântul, viersu-odată cu durerea,
Să pot să-mi plâng şi mai amarnic jalea.
Când în mâhnire omul amuţeşte,
Un zeu mi-a hărăzit să-mi cânt durerea.

Antonio

(Se duce către el şi-i ia mâna într'a lui)

Tasso

Om generos! Eşti liniştit şi tare
In timp ce eu par valul în furtună.
Dar ia aminte, nu te ţine mândru
Tu de tăria ta! Natura când
Dură această stâncă, dărui
Şi valului fluiditatea lui.
Trimite ea furtuna, valul fuge,
Cotește, saltă, spumegând se-asvârle.

www.dacoromanica.ro

Ce soare de minune se-oglindea
In val, şi stelele cum odihneau
La pieptul care freamătă de dor!
E stinsă strălucirea, dusă tihna.
In groaza asta nu mă recunosc,
Nici nu mi-e greu să o mărturisesc.
E ruptă cârma, geme-adânc corabia
Din toate 'ncheeturile; se cască
Şi mi se sfarmă puntea sub picioare!
Cu amândouă braţele te-apuc!
Luntraşu-aşa s'agaţă 'n desnădejde
De stânca însăşi ce-i era pieirea.

www.dacoromanica.ro

I ed. 2050 ex. VII 1944.

www.dacoromanica.ro

TIPOGRAFIA
„BUCOVINA"
I. E. TOROUȚIU
BUCUREȘTI

Lei 200

www.dacoromanica.ro